

Sierra Leone / september 2001
situatie in verband met asielbeleid

Directie Personenverkeer, Migratie en Consulaire Zaken
DPC/AM
Den Haag
070-3484752

28 september 2001

	Inhoudsopgave	Pagina
1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Geschiedenis	6
2.2	Politieke ontwikkelingen	20
2.3	Veiligheidssituatie	32
2.4	Staatsinrichting	39
2.5	Economische situatie	40
2.6	Samenvatting	41
3	Mensenrechten	43
3.1	Waarborgen	43
3.2	Toezicht	44
3.3	Naleving en schendingen	45
3.3.1	Vrijheid van meningsuiting	46
3.3.2	Vrijheid van vereniging en vergadering	47
3.3.3	Vrijheid van godsdienst	48
3.3.4	Bewegingsvrijheid	48
3.3.5	Rechtsgang	51
3.3.6	Arrestaties en detenties	51
3.3.7	Mishandeling en foltering	54
3.3.8	Verdwijningen	54
3.3.9	Buitengerechterlijke executies en moorden	54
3.3.10	Doodstraf	55
3.4	Positie van specifieke groepen	56
3.4.1	Ontheemden, waaronder teruggekeerde vluchtelingen	56
3.4.2	Ex-RUF-leden	58
3.4.3	Vrouwen	59
3.4.4	Minderjarigen	60
3.4.5	Etnische groepen en minderheden	63
3.4.6	Dienstplicht	63
3.5	Samenvatting	64
4	Migratieproblematiek	66
4.1	Feitelijke vestigingsgebieden	66
4.2	Situatie in landen in de regio	66
4.3	Beleid in andere landen van Europa	66
4.3.1	België	66
4.3.2	Duitsland	67
4.3.3	Verenigd Koninkrijk	67
4.3.4	Zwitserland	68

4.4	Activiteiten van internationale organisaties t.a.v. het land van herkomst	68
5	Samenvatting	70

Bijlage I De rol van de Verenigde Naties

Bijlage II Literatuurlijst

Bijlage III Kaart van Sierra Leone

1 Inleiding

In dit algemene ambtsbericht wordt een beschrijving gegeven van de recente ontwikkelingen in Sierra Leone voor zover die van belang zijn voor de beoordeling van asielaanvragen van Sierra-Leoonse staatsburgers en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Sierra-Leoonse asielzoekers. Het beslaat de periode van september 2000 tot augustus 2001.

In hoofdstuk twee wordt ingegaan op de recente ontwikkelingen op politiek, veiligheids- en sociaal-economisch gebied. Deze beschrijving wordt voorafgegaan door een overzicht van de geschiedenis van Sierra Leone. Ook is een korte passage over geografie en bevolking van Sierra Leone opgenomen. Hoofdstuk drie geeft een overzicht van de mensenrechtensituatie in Sierra Leone voor zover van belang voor de beoordeling van asielaanvragen. In hoofdstuk vier komen de binnenlandse vestigingsvrijheid, het beleid van een aantal andere Europese landen inzake asielzoekers uit Sierra Leone alsmede de activiteiten van internationale organisaties ten aanzien van Sierra Leone aan de orde. Een algehele samenvatting volgt in hoofdstuk vijf.

Bij de opstelling van dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van informatie afkomstig uit openbare bronnen, aangevuld met vertrouwelijke gegevens van Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland en van EU-lidstaten. Een overzicht van de gebruikte openbare bronnen is te vinden in de literatuurlijst (bijlage II).

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

Land

Sierra Leone is gelegen aan de westkust van Afrika en beslaat een gebied ter grootte van ruim 70.000 vierkante kilometer. Het land grenst in het noordwesten, het noorden en het noordoosten aan Guinee, in het zuidoosten aan Liberia en in het zuiden aan de Atlantische Oceaan. Het land is verdeeld in een *Western Area* - het schiereiland Freetown en een aantal andere eilanden waaronder de Banana eilanden, Sherbro, de Turtle eilanden en York - en drie provincies: Noord, Oost en Zuid. Iedere provincie is weer onderverdeeld in districten: Noord: Bombali, Kambia, Koinadugu, Port Loko en Tonkolili; Oost: Kailahun, Kenema en Kono; Zuid: Bo, Moyamba en Pujehun. Naast de hoofdstad Freetown zijn de belangrijkste steden Bo (hoofdstad van de zuidelijke provincie), Kenema (hoofdstad van de oostelijke provincie) en Makeni (hoofdstad van de noordelijke provincie). In het oosten en het zuiden van het land bevinden zich de belangrijkste diamantmijnen. Hier bevinden zich niet alleen de belangrijkste centra van diamanthandel, maar ook van diamantsmokkel.

Langs de kust zijn stranden en mangrovemoerassen. Het grootste deel van het binnenland is bedekt met dichtbeboste heuvels en bergen, in het noordoosten oplopend tot een plateau.

Bevolking

De bevolking telt ongeveer viereneenhalf miljoen mensen, waarvan ongeveer de helft moslim is. Ongeveer 10% van de bevolking is christen, terwijl de resterende 40% animistisch is. De moslims bevolken voornamelijk het noorden van het land, terwijl de christenen en de animisten vooral in het kustgebied leven. Enkele bevolkingsgroepen: de Krio (Creolen) zijn afstammelingen van de ex-slaven die in de negentiende eeuw zijn teruggekeerd uit Amerika. Zij vormen de bovenlaag van de bevolking en hebben grote invloed. Zij wonen voornamelijk in Freetown, zijn christen en hebben een westerse levensstijl. Zij vormen slechts 2% van de totale bevolking. De Mende vormen zo'n 30% van de bevolking. Zij leven in het oosten en het zuiden van het land, met name in het grensgebied met Liberia. Hun godsdienst is divers en alle hoofd- of mengvormen komen voor. De Temne vormen eveneens 30% van de bevolking en wonen vooral in het noorden en het grensgebied met Guinee. Ook hier geldt dat alle godsdiensten voorkomen. De

Limba bewonen het noorden van het land. Zij zijn voornamelijk moslim en vormen 10% van de bevolking. De resterende 28% van de bevolking kan worden ingedeeld in veertien andere etnische groepen.¹

In het binnenland is nog sprake van traditionele leefgemeenschappen. Het traditionele leiderschap is daar in handen van de hoogste stamhoofden (*paramount chiefs*). Urbanisatie heeft evenwel een hoge vlucht genomen. De diamantmijnen hebben veel inwoners naar de verschillende dorpen en steden in de mijngebieden gelokt en de burgeroorlog heeft gezorgd voor een verdere grote toestroom van de bevolking naar de steden.

Taal

De officiële voertaal is Engels. Daarnaast worden nog zo'n veertien traditionele talen gesproken waarvan Krio, Mende, Limba en Temne de belangrijkste zijn. Het Krio wordt tegenwoordig gesproken door de meeste jongeren en ook door het kader van het *Revolutionary United Front* (RUF).²

2.1.2 Geschiedenis

Oudste geschiedenis en de koloniale tijd

De eerste contacten tussen Europa en Sierra Leone dateren van 1462 toen de Portugezen als eerste Europeanen het gebied betraden en het de naam Sierra Leone gaven. Een groep Britse filantropen stichtte in 1787 in het gebied een toevluchtsoord voor bevrijde slaven binnen het Britse Rijk. Daartoe kochten zij een gebied van ongeveer 52 vierkante kilometer van een lokaal stamhoofd. In 1896 werd het gebied een Brits protectoraat. Deze gebeurtenis markeerde in de praktijk het begin van het koloniale tijdperk, dat werd gekenmerkt door relatieve rust en een grote mate van bloei. Alleen wrijvingen tussen de oorspronkelijke bevolking en de nazaten van de bevrijde slaven verstoorden soms de rust. De vroegere slaven waren oorspronkelijk afkomstig uit alle windstreken van Afrika en hadden alle binding met hun oorspronkelijke cultuur verloren. Zij en hun nazaten hadden een westerse leefwijze geadopteerd en manifesteerden zich als bovenlaag.

---

¹ Bij deze paragraaf moet worden aangetekend dat niet geheel kan worden aangegeven hoe de vluchtelingen- en ontheemdenstromen van de afgelopen jaren de situatie beïnvloed hebben. Begin mei 2001 waren 400.000 Sierra-Leonezen binnenlands ontheemd, naar verwachting vooral afkomstig uit de (voormalige) RUF-gebieden in het oosten en noorden van het land; zij bevinden zich thans grotendeels in en rond Freetown en Kenema. Daarnaast bevonden zich bijna 115.000 Sierra-Leonezen als vluchteling in Guinee en Ivoorkust (UN Security Council, S/2001/513).

² EIU Country Profile Sierra Leone 2000.

Onafhankelijkheid

Het proces dat zou leiden tot onafhankelijkheid verliep vreedzaam en geleidelijk. Op 27 april 1961 werd Sierra Leone een onafhankelijke staat binnen het Gemenebest. Sir Milton Margai van de *Sierra Leone People's Party* (SLPP) werd benoemd tot regeringsleider.

Sinds de onafhankelijkheid heeft het land vijf maal algemene verkiezingen en vijf militaire staatsgrepen gekend. Ongewoon voor Afrika, ligt de bron van de instabiliteit niet zozeer in etnische rivaliteit, maar eerder in de belangrijkste grondstof van het land: de diamanten. Sinds de onafhankelijkheid heeft het politieke systeem verhuld dat de werkelijke politieke verhoudingen werden bepaald door verborgen en vaak plaatselijke overeenkomsten tussen nationale politieke leiders, landeigenaren en buitenlandse diamanthandelaren en mijnopzichters.

In maart 1967 werd bij parlementsverkiezingen de *Sierra Leone People's Party* verslagen door het oppositionele *All People's Congress* (APC), geleid door Dr. Siaka Stevens, burgemeester van Freetown. Geleidelijk ontwikkelde het land zich tot een éénpartijstaat en in 1978 werd een nieuwe grondwet in die zin aangenomen. Stevens, een krachtig president, voerde achter de schermen een machtsstrijd met enkele politieke figuren met grote belangen in de diamantsector. Zijn macht was gebaseerd op zijn controle over de diamantvelden in Kono, via paramilitaire milities die hem trouw waren. Siaka Stevens trad in augustus 1985 op hoge leeftijd af als staatshoofd en werd opgevolgd door Joseph Saidu Momoh. Inmiddels raakten de diamantgebieden van Kono uitgeput, en verschoof de winning naar het woongebied van de Mende bevolkingsgroep in het zuidoosten van het land (traditioneel aanhangers van de *Sierra Leone People's Party* / SLPP, die in 1968 door Stevens verslagen was). De afnemende macht van Momoh om rivalen aan zich te binden met diamantgelden leidde ertoe dat lokale politieke leiders hun eigen paramilitaire eenheden begonnen te ontwikkelen. De wreedheden van de strijd tussen regering en milities kweekte veel bitterheid onder de plaatselijke bevolking, waar het RUF later gebruik van maakte.

In oktober 1990 stelde Momoh een commissie in die moest onderzoeken hoe de bestaande politieke structuur zou kunnen worden verbreed. De commissie adviseerde terug te keren naar een meerpartijensysteem. Een nieuwe grondwet in die zin werd in juli 1991 door het parlement aangenomen.

Onrust en burgeroorlog - de ontstaansgeschiedenis van het Revolutionary United Front (RUF)

De burgeroorlog in Sierra Leone begon in 1991 als een opstand van het *Revolutionary United Front* (RUF), toen nog een kleine groep radicale jongeren en diamantgravers, geleid door een door de Britten opgeleide vroegere korporaal uit het leger, Foday Sankoh, die als politiek gevangene had vastgezeten onder

president Stevens in de jaren zeventig. Sankoh kreeg een training voor de guerrilla in Libië in de tachtiger jaren en nam deel aan de Liberiaanse burgeroorlog als adviseur van factieleider (later president) Charles Taylor. Taylor hielp een invasie van het RUF in Sierra Leone financieren en verleende enige steun vanuit zijn eigen Liberiaanse guerrillatroepen. Hij had hiervoor verschillende motieven. Steun aan het RUF raakte de door Nigeria geleide ECOMOG-vredestroepen³ die Freetown als basis gebruikten in hun strijd tegen Liberiaanse rebellen. Maar Taylor was zich ook bewust van de waarde van de diamantvelden in het oosten van Sierra Leone voor de economie van zijn “Groter Liberia”.

In maart 1991 begon het RUF zijn campagne in Kailahun vanuit Liberia. Liberiaanse strijders van het *National Patriotic Front of Liberia* (NPFL) en eenheden uit Burkina Faso streden mee. Binnen korte tijd werd het optreden van het RUF gekenmerkt door een buitensporige dosis geweld. Ook al spoedig werd de praktijk van het ronselen van kindsoldaten gebruikelijk. De meer ‘civiele’ vleugel binnen het RUF werd snel door Sankoh en zijn aanhangers overvleugeld.

Foday Sankoh kapitaliseerde de onrust onder jongeren in Sierra Leone. Grote delen van de bevolking van Sierra Leone werden immers al lange tijd buitengesloten bij de verdeling van de rijkdommen van het land. Jongeren hadden weinig vooruitzichten, ze konden zich in leven houden met slecht betaald werk in de diamantmijnen. De opbrengst van hun werk verdween traditioneel grotendeels in de zakken van een deels corrupte en op het buitenland gerichte elite. Dit gevoel van uitsluiting droeg bij aan het succes van het RUF. De politieke elite sprak traditioneel een internationale taal van correct en democratisch bestuur, maar was deels corrupt en sterk afhankelijk van illegale handel in diamanten. De rebellen beweerden de corrupte diamantsector te willen hervormen, en financierden hun strijd met de opbrengsten van diezelfde diamantsector. Het grootste deel van de vroege RUF-strijders behoorde tot de Mende, afkomstig uit Kailahun in het oosten.

De staatsgreep van kapitein Strasser (1992)

In 1992 was de regering Momoh dichtbij een financieel bankroet en niet meer in staat zijn leger te betalen. Op 29 april 1992 ontaarde een protest door militairen tegen het uitblijven van soldij in een staatsgreep. Kapitein Valentine Strasser leidde de coup en formeerde de *National Provisional Ruling Council* (NPRC). De afgezette president Momoh zocht en vond hulp in het buurland Guinee, dat tevens troepen stuurde. De daarop volgende strijd eiste meer dan honderd slachtoffers. Strasser verbood alle politieke activiteiten. De grondwet werd opgeschort en een aantal leden van de regering Momoh werd gearresteerd.

³

ECOMOG staat voor *Military Observer Group*, de interventiemacht van de *Economic Community of West African States* (ECOWAS)

De NPRC beloofde de grensoorlog te beëindigen. Pas in december 1993 werd de staat van beleg opgeheven en konden er stappen worden gezet op weg naar herstel van een burgerregering. Maar in de diamant-districten was het gezag ingestort. RUF-groepen en legereenheden trokken Kono district binnen en stortten zich op de diamantwinning. In 1995 vielen de rebellen in alle delen van het land aan in korte acties, zelfs Freetown werd bedreigd. Onder de burgerbevolking vielen veel slachtoffers. Mensenrechten werden op grote schaal en op brute wijze geschonden. Er was sprake van plunderingen, banditisme en slachtpartijen. Begin 1995 waren al zo'n 900.000 burgers op de vlucht geslagen voor het geweld. Velen van hen vluchtten naar de buurlanden Guinee en Liberia terwijl zo'n 500.000 hun toevlucht zochten in de hoofdstad Freetown. Als laatste redmiddel riep president Strasser de hulp in van een buitenlandse particulier veiligheidsbedrijf, *Executive Outcomes*, dat gebruik maakte van Zuid-Afrikaanse huursoldaten.

Verkiezingen - Ahmed Tejan Kabbah president

Verdeeldheid binnen de militaire machthebbers leidde in januari 1996 tot een staatsgreep, waarbij Strasser werd vervangen door zijn tweede man Julius Maada Bio. Bio boog voor de internationale druk om verkiezingen te houden. Op 26 februari 1996 vonden - onder toezicht van internationale waarnemers - presidents- en parlementsverkiezingen plaats, waaraan werd deelgenomen door dertien politieke partijen. Geen enkele kandidaat behaalde in de eerste ronde de vereiste meerderheid en een tweede ronde op 15 maart 1996 moest uitsluitsel geven. Tijdens die tweede ronde werd de leider van de *Sierra Leone People's Party* (SLPP), Ahmed Tejan Kabbah, als president gekozen. Later in de maand werd de zetelverdeling in het nieuwe, uit 80 leden bestaande, parlement bekend: 27 zetels voor de *Sierra Leone People's Party* (SLPP), zeventien zetels voor de *United National People's Party* (UNPP), twaalf zetels voor de *People's Democratic Party* (PDP), en vijf zetels voor het gereorganiseerde *All People's Congress* (APC). De twaalf provinciale districten werden vertegenwoordigd door stamhoofden (*paramount chiefs*). Op 29 maart 1996 werd Ahmed Tejan Kabbah geïnstalleerd als president waarbij het militaire bewind officieel de macht overdroeg aan de nieuw gekozen burgerregering.

Een verzoeningspoging, uitgaande van een akkoord in november 1996 tussen de regering Kabbah en het RUF (het vredesakkoord van Abidjan), liep spoedig op niets uit, onder meer doordat de RUF-commandanten in het binnenland geen vertrouwen in de overeenkomst hadden.

Inmiddels was de regering in alle stilte begonnen een onofficiële (en onwettige) militie te vormen uit zogenaamde *Kamajor*-strijders, gerekruteerd uit de zwaar door de oorlog getroffen Mende-gebieden in het zuiden en oosten van het land.⁴ De regering wantrouwde immers het regeringsleger, als te nauw verbonden met de

⁴

De *Kamajors*, leden van de etnische groep Mende, zijn de traditionele jagers en strijders van Sierra Leone. Hoewel traditionele gebruiken en rituelen nog steeds in ere worden gehouden, zijn zij inmiddels wel uitgerust met moderne wapens.

vorige regimes. In de weken voorafgaand aan het akkoord van Abuja vielen deze *Civil Defence Forces* (CDF), gesteund door *Executive Outcomes*, een aantal RUF-bases aan en vernietigden deze, waarbij een aantal RUF-stafleden gedood werd. De arrestatie van Foday Sankoh tijdens een bezoek aan Nigeria⁵ leidde tot pogingen van de regering Kabbah andere RUF-leiders in te palmen, en tot terreurtactieken van RUF-commandanten die internationale verontwaardiging opwekten.

De coup van Johnny Paul Koroma

In 1997 werd de regering Kabbah ondermijnd door zijn eigen leger, dat vreesde voor verlies aan politieke invloed als gevolg van de vorming van de *Civil Defence Forces*.

Op 25 mei 1997 greep een groep dissidente militairen, geleid door majoor Johnny Paul Koroma, in de meest bloedige staatsgreep in de geschiedenis van het land de macht. De dissidenten noemden zich de *Armed Forces Revolutionary Council* (AFRC). Koroma was één van de negen militairen die aangeklaagd waren wegens hun aandeel in een mislukte staatsgreep van september 1996. De grondwet werd buiten werking gesteld, politieke partijen werden verboden en er werd een demonstratieverbod ingesteld. De AFRC verklaarde de staatsgreep te hebben gepleegd uit onvrede met het feit dat Kabbah niet in staat was gebleken uitvoering te geven aan het Abidjan-akkoord.

De strategie van Koroma om de oorlog te beëindigen bestond eruit het RUF te laten delen in de macht. De kaders van het RUF stroomden vanuit de binnenlanden naar Freetown. Het bewind van Koroma werd echter internationaal veroordeeld en was spoedig niet langer in staat te regeren. Koroma werd op 17 juni 1997 geïnstalleerd als president. In Freetown braken op grote schaal plunderingen uit. Met name de strijders van het RUF begingen de meest afschuwelijke wandaden. Ondanks oproepen van Koroma om geen illegale activiteiten te ondernemen, zorgde gebrek aan effectieve controle over de strijders voor totale chaos. Toen de junta van Koroma zich niet bleek te houden aan de belofte om de verkozen president Kabbah in zijn ambt te herstellen, greep de militaire interventiemacht ECOMOG, onder leiding van Nigeria, in.⁶ ECOMOG werd daarbij gesteund door de *Kamajor* milities en Britse huursoldaten.

---

⁵ Foday Sankoh was begin 1997 vanuit Ivoorkust naar Lagos gereisd om de zaak van het RUF te bepleiten. Eenmaal aangekomen in Lagos werd hij door de Nigeriaanse autoriteiten gearresteerd – officieel – wegens verboden wapenbezit. Het huisarrest zou duren tot de overbrenging van Sankoh naar Freetown in verband met het tegen hem te voeren proces in 1998.

⁶ Nigeriaanse en Guinese troepen waren al vanaf het begin van de jaren negentig in Sierra Leone. Zonder enig formeel mandaat steunden in de jaren negentig deze troepen, als ECOMOG-troepen, de regering in de strijd tegen het RUF. In maart 1997 kreeg ECOMOG door ECOWAS de taak toebedeeld controle uit te oefenen op de naleving van de door de Verenigde Naties afgekondigde sancties tegen de junta van Johnny Paul Koroma. De ECOMOG-troepen die al in het land verbleven kregen versterking van Ghanese, (nog meer)

Koroma weg - Kabbah keert terug - de burgeroorlog gaat door

Uiteindelijk konden de ECOMOG-troepen in februari 1998 na een bloedige strijd de hoofdstad Freetown heroveren. President Kabbah kon op 10 maart 1998 terugkeren en maakte op 20 maart 1998 bekend dat hij een nieuwe regering zou vormen op brede basis. Tevens riep hij de noodtoestand uit, die hem ruime bevoegdheden gaf, onder meer op het gebied van arrestatie en detentie, en tot inperking van de vrijheid van vergadering.

De aanvallen en terroristische activiteiten van RUF- en AFRC-strijders gingen inmiddels in vooral de noordelijke en oostelijke delen van het land gewoon door. Ook elementen uit het regeringsleger voegden zich bij de rebellen. De rebellen probeerden door middel van het terroriseren van de bevolking het land te ontwrichten en in totale chaos onder te dompelen. Daarom richtten zij slachtingen aan met name onder de burgerbevolking, waar vooral vrouwen en kinderen onder leden. Verregaande destabilisatie in grote delen van het land was het gevolg. Met name in oktober 1998 voegden nog zo'n 60.000 personen uit het noorden en oosten van Sierra Leone zich bij de half miljoen eerder naar de buurlanden gevluchte en de inmiddels 120.000 binnenlands ontheemde burgers. Deze laatstgenoemde groep bedroeg eind december 1998 ruim 300.000.

De regering bevocht haar tegenstanders ook via de juridische weg. In de tweede helft van 1998 werden 42 burgers en 34 militairen wegens hun deelneming aan de rebellenregering-Koroma ter dood veroordeeld. De veroordeelde burgers gingen in beroep.⁷ 24 van de veroordeelde militairen werden geëxecuteerd, ondanks gratieverzoeken van verschillende zijden, waaronder de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, de EU en de regeringen van enkele landen. De straf van de tien overige militairen werd omgezet in levenslange gevangenisstraf. Anders dan de veroordeelde burgers hadden de militairen (destijds) geen beroepsmogelijkheid. Op 23 oktober 1998, ten slotte, werd Foday Sankoh ter dood veroordeeld. Het feit dat hij voor het proces was overgebracht vanuit Nigeria naar Freetown en daar gevangen gehouden werd, betekende een groot veiligheidsrisico voor de regering. De rebellen zouden immers hun acties op de hoofdstad kunnen gaan richten.

Gedurende 1998 bleken de rebellen - onder wie het RUF inmiddels de overhand had gekregen, terwijl de AFRC-strijders zich grotendeels in het binnenland hadden teruggetrokken - voortdurend in staat zich te hergroeperen en te herbewapenen.

Guineese en Nigeriaanse troepen. In maart 1998 kreeg ECOMOG stilzwijgend ook de taak de regering Kabbah te beschermen. In juli 1998 maakte de Veiligheidsraad van de VN bekend de doelstellingen van ECOWAS (en daarmee ECOMOG) te steunen. Door de jaren heen maakten de ECOMOG-troepen zich overigens schuldig aan ernstige schendingen van de mensenrechten.

⁷ U.K. Home Office, *Sierra Leone Assessment*, April 2000. Uiteindelijk zijn deze burgers in 1999 vrijgelaten onder de amnestie die in het kader van het vredesakkoord van Lomé werd afgekondigd.

ECOMOG en de *Civil Defence Forces* waren niet in staat de strijd tegen de rebellen in hun eigen voordeel te beslechten. Er was eigenlijk sprake van een strijd die door geen van de deelnemende partijen kon worden gewonnen. Evenmin waren pogingen te komen tot een staakt-het-vuren succesvol. De voornaamste oorzaak hiervoor was de onwil van een groot deel van de regering Kabbah om met de rebellen te onderhandelen.

Van maart tot december 1998 was er sprake van een volledige oorlogssituatie in de noordelijke helft van het land, in het overige deel van het land bleef het gedurende die periode relatief rustig. Medio december 1998 echter besloten de rebellen in zuidelijke richting op te trekken. Al gauw bleek dat ECOMOG door gebrek aan manschappen en logistieke ondersteuning niet in staat was daadwerkelijke bescherming te bieden. Evenmin kon zij nog de veiligheid van de waarnemersmissie van de Verenigde Naties, UNOMSIL, en van de humanitaire hulpverleners garanderen. Eind december 1998 rukten de rebellen op naar Freetown. Evacuaties van buitenlanders werden voorbereid of uitgevoerd. Op 22 december 1998 verklaarde RUF-commandant Sam Bockarie voor de BBC dat het doel van de rebellen tweeledig was: vrijlating van Foday Sankoh en onderhandelingen met de regering. Vijf dagen later werd aangekondigd dat indien de regering onderhandelingen zou blijven weigeren de hoofdstad op 1 januari 1999 zou worden aangevallen.

Inname en bevrijding van Freetown (januari - februari 1999)

In de nacht van 5 januari 1999 begonnen de rebellen met aanvallen in delen van de stad die gedurende de daaropvolgende dag over de hele stad werden uitgebreid. Grote aantallen rebellen hadden zich bij de stromen vluchtelingen naar Freetown gevoegd en zo de stad heimelijk kunnen binnentrekken. De aanvallen leidden tot grote aantallen vluchtende burgers. Meer dan 1.400 gevangenen werden uit de Pademba Road-gevangenis bevrijd. Daarbij werd overigens Sankoh niet aangetroffen, aangezien hij eerder naar een andere bestemming was overgebracht. De rebellen bezetten onder meer het UNOMSIL-kantoor, waaruit alle medewerkers inmiddels waren vertrokken, het hoofdkwartier van politie en twee radiostations. Aanvankelijk richtten de militaire operaties zich in Freetown tegen de zo'n 12.000 man sterke ECOMOG-troepen en (nog) niet tegen de burgerbevolking. De regering bleek echter nog steeds niet bereid tot gesprekken met de rebellen. Na een uiterst bloedige strijd waarbij door alle strijdende partijen de meest afschuwelijke wandaden ten opzichte van de burgerbevolking werden begaan, wisten ECOMOG-troepen in februari 1999 Freetown en het omliggend gebied te bevrijden.

Nieuwe onderhandelingen, wapenstilstand en vredesbesprekingen

Na de bevrijding van Freetown in februari 1999 was de houding van de regering Kabbah ten opzichte van de rebellen onverzoenlijker dan ooit. Zelfs de meer gematigde ministers in de regering sloten zich nu aan bij de opstelling van de

‘haviken’ voor wie elke politieke oplossing van de al acht jaar durende burgeroorlog ondenkbaar was. Druk op president Kabbah om toch te gaan onderhandelen met het RUF kwam dan ook niet vanuit de regering maar van buitenaf, met name vanuit de Veiligheidsraad, maar ook uit Nigeria en Ghana, de belangrijkste leveranciers van ECOMOG, en uit Liberia.

Om een begin te maken sloten de regering en de rebellen op 24 mei 1999 een wapenstilstand. Op 25 mei 1999 werd het startsein gegeven voor formele vredesbesprekingen in Lomé, de hoofdstad van Togo. Togo was op dat moment voorzitter van de *Economic Community of West African States* (ECOWAS). Solomon Rogers gaf leiding aan de delegatie van het RUF, terwijl de regeringsdelegatie onder leiding stond van de minister van justitie, Solomon Berewa. Opvallende afwezige was de nog steeds in het binnenland verblijvende Johnny Paul Koroma en zijn AFRC.

Al tijdens de beginfase van de besprekingen deed de regering een belangrijke concessie. Foday Sankoh werd vrijgelaten om zich bij de RUF-delegatie in Lomé te kunnen voegen. Een doorbraak kwam op 29 mei 1999 toen Solomon Berewa aankondigde dat - als dat de prijs voor vrede zou zijn - Sankoh een absoluut pardon zou krijgen. Het RUF eiste vervolgens dat er een vierjarige overgangperiode moest komen tijdens welke de macht zou worden gedeeld tussen de zittende regering Kabbah en het RUF. Deze overgangperiode zou het RUF de gelegenheid moeten geven zich te hervormen tot een reguliere politieke partij en voldoende politieke basis in het land te verwerven. Daarnaast eiste Sankoh de vrijlating van alle gevangen genomen rebellen, een algehele amnestie voor alle rebellen, en de uiteindelijke integratie van de RUF-strijders in een nieuw te vormen nationaal leger. Ten slotte legde het RUF een claim op een aantal posten in een nieuw te formeren regering.

Na langdurig overleg tussen RUF-leiding en rebellen in het binnenland bleek de beweging eensgezind achter het leiderschap van Sankoh te staan. De leiders van Nigeria, Liberia en Burkina Faso speelden vervolgens een grote rol bij het verloop van de vredesbesprekingen. Uiteindelijk werd op 7 juli 1999 te Lomé een vredesakkoord gesloten tussen de regering en het RUF.

Het vredesakkoord van Lomé

In het vredesakkoord van Lomé werden de eisen van het RUF in hoge mate ingewilligd. Vastgelegd werd dat het RUF een aantal posten in de te vormen regering van nationale eenheid zou krijgen, dat een algehele amnestie zou worden verleend aan aanhangers van alle partijen - van toepassing op misdaden begaan sinds 1991 en tot aan de datum van het akkoord - en dat alle in hechtenis verblijvende rebellen zouden vrijkomen. Sankoh zou voorzitter worden van een nationale commissie die het beheer van de mijnen in Sierra Leone moest herstructureren. Ex-strijders zouden na demobilisatie, ontwapening en rehabilitatie

in een nieuw nationaal leger worden opgenomen. Deels in aanvulling op de algehele amnestie zou een *Truth and Reconciliation Commission* in het leven worden geroepen om het nationale verzoeningsproces te bevorderen en om slachtoffers en daders de gelegenheid te bieden hun verhaal te vertellen. Ook zou een nationale *Human Rights Commission* worden opgericht. Ten slotte zou een *Commission for the Consolidation of Peace* worden opgericht, die zou worden geleid door de niet rechtstreeks bij de vredesbesprekingen betrokken AFRC-leider Johnny Paul Koroma.

Reacties op het vredesakkoord van Lomé

Binnen de regering, maar ook bij zowel de traditionele bovenlaag van de stedelijke bevolking als bij vele stamhoofden, bestond veel weerstand tegen het akkoord, met name op het punt van de algehele amnestie. Het besef de macht te moeten delen met rebellen die de meest afschuwelijke misdaden hadden begaan, was voor velen geen aantrekkelijk vooruitzicht. Delen van de politieke elite wilden eigenlijk liever doorgaan met het bestrijden van de rebellen. De vraag was natuurlijk alleen wie dat voor ze zou moeten doen. Nigeria's nieuwe burgerregering⁸ wilde haar troepen zo snel mogelijk thuis hebben. De bevolking als geheel was over het algemeen wel ingenomen met het akkoord en het daaraan verbonden perspectief op vrede. De woede van de burgerbevolking over de wreedheden van de burgeroorlog richtte zich immers evenzeer op het RUF als op de regering die niet in staat was geweest hen tegen de door het RUF begane wreedheden te beschermen. Zo waren er openlijk kritische geluiden over het regeringsoptreden vanuit de *Civil Society Movement*, een beweging waarin onder meer vakbonden, beroepsorganisaties en vrouwengroepen vertegenwoordigd zijn. Lokale mensenrechtenactivisten in Freetown hoopten dat de *Truth and Reconciliation Commission* een rol kon spelen in het onderzoek naar de schuld van partijen aan beide kanten van het conflict. Zij schatten dat 80% van de wreedheden door het RUF werden begaan en de resterende 20% door *Kamajors* en ECOMOG.⁹ Veel wreedheden waren het werk geweest van kinderen die op grond van hun leeftijd wellicht niet aansprakelijk kunnen worden gesteld.

Ook de internationale gemeenschap (met name Nederland) had grote problemen met de algehele amnestie. De op te richten *Truth and Reconciliation Commission* werd in dit verband ontoereikend geacht. Toch was men, onder aanvoering van het Verenigd Koninkrijk, van mening dat Sierra Leone beter af was met dan zonder een vredesakkoord. De secretaris-generaal van de Verenigde Naties, medeondertekenaar van het vredesakkoord, liet, gesteund door Nederland, in het akkoord wel een verklaring opnemen waarin werd gesteld dat de algehele amnestie niet van toepassing zou mogen zijn op volkerenmoord, misdaden tegen de mensheid, oorlogsmisdaden en andere ernstige schendingen van de

---

⁸ Op 29 mei 1999 was Olesegun Obasanjo als president geïnstalleerd, nadat hij de verkiezingen gewonnen had.

⁹ Africa Confidential, 6 August 1999.

mensenrechten. De internationale gemeenschap stelde vast dat het akkoord niet verhinderde dat vervolging buiten Sierra Leone zou kunnen plaatsvinden. De Hoge Commissaris voor Mensenrechten van de Verenigde Naties, Mary Robinson, verklaarde dat de wreedheden die begaan waren in Sierra Leone ernstiger waren dan die in Kosovo.¹⁰

Eerste, moeizame, implementatie van het vredesakkoord

De implementatie van het vredesakkoord verliep vanaf het begin traag. Weliswaar verbeterde de samenwerking tussen de regering en het RUF, maar daar stond tegenover dat verwijdering ontstond tussen het RUF en de AFRC.

Foday Sankoh en Johnny Paul Koroma keerden eerst op 3 oktober 1999 eindelijk terug in Freetown. Zij deelden mede dat zij hun onderlinge meningsverschillen hadden bijgelegd.

Op 23 oktober 1999 wijzigde president Kabbah de samenstelling van de regering conform de afspraken in het vredesakkoord en werden de twee vroegere rebellenleiders aangesteld op de afgesproken sleutelposities. Sankoh werd benoemd tot voorzitter van de *Commission for the Management of Strategic Resources and National Development and Reconstruction*, terwijl Koroma voorzitter werd van de *Commission for the Consolidation of Peace*. Daarnaast werd Hinga Norman, de leider van de *Kamajors*, staatssecretaris van Defensie. De hoofdtaak van de door Sankoh voorgezeten commissie was er voor te zorgen dat alle inkomsten uit de mijnbouw voortaan aan de regering en vervolgens aan de bevolking ten goede zouden komen. Daarnaast diende illegale exploitatie van de mijnen te worden beëindigd. De commissie onder leiding van Koroma kreeg de algehele supervisie over de daadwerkelijke implementatie van het vredesakkoord, waaronder het bevorderen van een proces van nationale verzoening en het bestendigen van de vrede.

Aanvankelijk werd het staakt-het-vuren op grote schaal nageleefd

In de tweede helft van oktober 1999 braken echter gevechten uit tussen strijders van het RUF en de AFRC in de omgeving van Lunsar, Makeni, Masiaka en Port Loko. De gevechten kostten het leven aan honderden (voornamelijk) AFRC-strijders. Honderden burgers werden als gevolg van de gevechten verdreven, en er kwamen ook burgers om bij de gevechten. Er waren rapporten van plunderingen door de rebellen. Begin november kwam er tijdelijk een einde aan de schermutselingen.

De rol van ECOMOG en UNAMSIL

Op 22 oktober 1999 besloot de Veiligheidsraad 6.000 man UNAMSIL-troepen te sturen. Het mandaat bestond uit het ontwapenen en demobiliseren van de ongeveer 45.000 ex-strijders en het beschermen van civiele VN-medewerkers die

---

¹⁰

Africa Confidential, 6 August 1999.

ondersteuning moeten bieden bij uiteindelijk te houden verkiezingen. Het UNAMSIL-mandaat zou voorlopig gelden voor een periode van zes maanden.¹¹ Na de sluiting van het vredesakkoord bleven aanvankelijk de relatie tussen ECOMOG en UNAMSIL, en de rol van Nigeria in beide, onduidelijk. De Nigeriaanse burgerregering voelde er - mede om economische redenen - weinig voor om voor onbepaalde tijd militair betrokken te blijven bij de ontwikkelingen in Sierra Leone. Uiteindelijk werd in de Veiligheidsraad besloten dat van de ECOMOG-troepen één Ghanees en drie Nigeriaanse bataljons zouden overgaan naar UNAMSIL. Ook Gambia zou een compagnie aan UNAMSIL ter beschikking stellen.

Eind 1999 waren er nog ongeveer 12.000 ECOMOG-manschappen in Sierra Leone, die zich voorbereidden op hun vertrek. Tegelijkertijd arriveerden in december 1999 de eerste UNAMSIL-troepen.¹² Begin mei 2000 vertrok het restant van de West-Afrikaanse vredesmacht definitief.

De acties van het RUF tegen UNAMSIL

Demobilisatie, ontwapening en rehabilitatie van de strijders vormden de kern van het vredesakkoord van Lomé, en de ondersteuning van dit proces was een belangrijk onderdeel van het mandaat van UNAMSIL. Het proces kwam echter traag op gang. Eind 1999 waren slechts vierduizend rebellen ontwapend. Ook in de eerste maanden van 2000 werd weinig voortgang geboekt op dit onderdeel van het vredesakkoord.

Eind april 2000 begon UNAMSIL echter in toenemende mate effectief te worden in de uitvoering van het mandaat, en daarmee ging de VN-macht een bedreiging vormen voor met name het RUF. Pogingen van UNAMSIL over te gaan tot daadwerkelijke ontwapening van (voormalige) RUF-strijders in kampen dichtbij de diamantgebieden in het oosten van het land leidden er eind april 2000 toe dat de UNAMSIL-troepen in conflict kwamen met de rebellen (voornamelijk) van het RUF.

Ook het definitieve - reeds diverse keren aangekondigde - vertrek van de ECOMOG-vredesmacht per 2 mei 2000 droeg bij aan het oplopen van de spanningen. Zowel de bevolking als het RUF hadden immers meer ontzag voor ECOMOG dan voor UNAMSIL.

Vanaf eind april 2000 kwamen de opgelopen spanningen tot uitbarsting. Het RUF zocht in een reeks gewelddadige incidenten de confrontatie met UNAMSIL (en ander VN-personeel), waarbij honderden VN-personeelsleden in gijzeling werden genomen, en trok vervolgens op richting Freetown. Uiteindelijk bleef Freetown

---

¹¹ Voor een overzicht van de rol van de Verenigde Naties zie bijlage I.

¹² U.S. Department of State: 1999 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 25, 2000.

met behulp van Britse troepen in handen van de regering. De gijzelaars kwamen in de loop van weken vrij.

De internationale gemeenschap reageerde op de RUF-acties van eind april 2000 met het besluit UNAMSIL te versterken. Vooruitlopend op de komst van deze versterkingen stuurde het Verenigd Koninkrijk militairen naar Sierra Leone. Met Britse steun slaagden UNAMSIL en regeringstroepen erin de opmars van het RUF naar Freetown tot staan te brengen.

Politieke verzwakking van het RUF

In de loop van het jaar 2000 verzwakte de politieke positie van het RUF door een aantal factoren: interne verdeeldheid tussen de leiders, verwijdering tussen RUF en AFRC, de gevangenneming en mogelijke berechting van Foday Sankoh, de nationale en internationale veroordeling van de acties tegen UNAMSIL, de uitbreiding van UNAMSIL, het mislukken van de opmars naar Freetown, de inzet van Britse militairen, het VN-sanctiebeleid tegen Sierra-Leonese diamanten en de internationale druk op de Liberiaanse president Taylor.

De verwijdering tussen RUF en AFRC, die in oktober 1999 al tot uiting was gekomen in onderlinge gevechten, hield aan. Na het begin van de RUF-acties tegen UNAMSIL koos AFRC-leider Koroma op 8 mei 2000 de kant van de regering. Dit nam overigens niet weg dat tijdens de zomer van 2000 een aantal AFRC-groepen als de *West Side Boys* (ook wel genoemd *Occra Hills Boys*), zich uit onvrede met de ontwapeningsbepalingen in het Lomé-akkoord met enige regelmaat tegen het regeringsleger keerden.

Op 17 mei 2000 werd Foday Sankoh gearresteerd door regeringsmilities¹³ en overgedragen aan de Britse troepen die hem weer overdroegen aan de Sierra-Leonese regering. Sindsdien verblijft Sankoh - inmiddels samen met andere RUF-prominenten - in hechtenis in Freetown.

Zijn politieke rol leek uitgespeeld, hetgeen een machtsvacuüm of zelfs scheuring binnen het RUF tot gevolg had, waardoor de beweging ten minste tijdelijk verzwakt werd.

Op 12 juni 2000 verzocht president Kabbah de Verenigde Naties om hulp voor de instelling van een speciaal gerechtshof om Foday Sankoh en andere kopstukken van het RUF te berechten voor misdaden begaan tegen de bevolking van Sierra Leone en voor het in gijzeling nemen van VN-personeel. Voorkeur werd uitgesproken voor een nationaal hof met een sterke internationale component. Na langdurige voorbereidingen werd uiteindelijk op 14 augustus 2000 een resolutie met betrekking tot het gerechtshof in de Veiligheidsraad aangenomen, waarin werd besloten de secretaris-generaal van de Verenigde Naties te

---

¹³ voor de arrestatie werden geen gronden bekendgemaakt; zie ook EIU Country Report Sierra Leone, September 2000, p. 33

autoriseren een overeenkomst aan te gaan met de Sierra-Leoonse regering om een onafhankelijk speciaal gerechtshof in te stellen.

Diamanten en de rol van president Taylor van Liberia

In de loop van 2000 werden de handel en smokkel in diamanten meer en meer beschouwd als de sleutel tot het slepende conflict in Sierra Leone. De overtuiging groeide dat de strijd slechts beëindigd kon worden door de illegale inkomsten uit diamanten van de diverse rebellengroepen droog te leggen.

85% van de totale diamantproductie in Sierra Leone werd mogelijk het land uitgesmokkeld, voornamelijk via Liberia en in mindere mate ook via Burkina Faso en wellicht Guinee. In 1998 bedroeg het officiële Sierra-Leoonse exportcijfer 8.500 karaat. In Antwerpen echter werd in totaal 777.000 karaat afkomstig uit Sierra Leone ingevoerd. Liberia produceerde jaarlijks zo'n 100.000 tot 150.000 karaat maar de import in België vanuit Liberia lag op meer dan 6.000.000 karaat.¹⁴

Op 5 juli 2000 aanvaardde de Veiligheidsraad resolutie 1306 inzake diamanten en wapens en in het bijzonder inzake sancties op illegale handel in diamanten en wapens uit of naar Sierra Leone. De resolutie vroeg de lidstaten om de directe of indirecte import van ongecertificeerde diamanten te verbieden. De sancties zouden achttien maanden van kracht blijven. De regering van Sierra Leone werd gevraagd een systeem op te zetten waarmee de herkomst van de diamanten kon worden aangetoond. Internationale handelaren werd verzocht alleen diamanten met een certificaat te kopen. In de resolutie werd Liberia als doorvoerhaven van illegaal gedolven diamanten uit Sierra Leone genoemd. Overigens onthield Mali zich van stemming. Afrikaanse landen en zeker ECOWAS-landen verzetten zich tegen het brandmerken van Liberia.

Deze resolutie was met name gericht tegen president Taylor van Liberia, en bedoeld om de illegale handel in wapens en diamanten tussen de Liberiaanse regering en het RUF tot staan te brengen. In een poging de druk op president Taylor nog verder op te voeren, besloot de EU de uitvoering van haar programma voor ontwikkelingssamenwerking met Liberia te vertragen.

Pogingen tot herstart van onderhandelingen

De periode van mei tot september 2000 werd gekenmerkt door onsuccesvolle pogingen van de kant van de regering Kabbah om opnieuw tot onderhandelingen te komen met het RUF. Het machtsvacuüm en de mogelijkheid van een scheuring binnen het RUF, gevoegd bij het gebrek aan een geloofwaardige politieke visie¹⁵ bemoeilijkten de herstart van onderhandelingen. Op 22 augustus 2000 werd

---

¹⁴ U.S. Department of State: 1999 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 25, 2000.

¹⁵ Africa Confidential, 9 June 2000.

bekend dat Foday Sankoh als leider van het RUF was opgevolgd door Issa Sesay.¹⁶ Foday Sankoh gaf te kennen met deze opvolging in te stemmen. Eind augustus 2000 verklaarde het RUF te zullen samenwerken met VN-troepen in het ontwapeningsprogramma en het vredesproces.

Verdeeldheid binnen de regeringsgezinde troepen

De opmars van het RUF richting Freetown in mei 2000 werd gestuit door een heterogene coalitie van regeringsgezinden. Naast UNAMSIL en later de Britse troepen schaarden zich onder deze coalitie: het nieuwe Sierra-Leoonse leger, manschappen van het oude Sierra-Leoonse leger, de *Civil Defence Forces* (gedomineerd door de *Kamajors*) en de AFRC. Het heterogene karakter van de regeringsgezinde troepen, gevoegd bij het gebrek aan militaire opleiding en discipline van de meeste soldaten, leidde in de zomer van 2000 tot herhaalde en slecht voorspelbare onderlinge schermutselingen, die de militaire mogelijkheden van het regeringskamp sterk beperkten.

In het vredesakkoord van Lomé was bepaald dat een nieuw regeringsleger (*Sierra Leonean Army / SLA*) zou worden gevormd. Eerst zouden alle gewapende groepen (te weten het oude regeringsleger, de AFRC, de CDF/Kamajors, en het RUF) de wapens neerleggen. Vervolgens zou een deel van de ontwapenden de gelegenheid worden geboden dienst te nemen in het nieuwe regeringsleger.

Na mei 2000 namen de Britten de taak op zich dit nieuwe regeringsleger te trainen. Het nieuwe leger zou aanvankelijk 5.000 soldaten gaan tellen, maar reeds in het eerste kwartaal van 2000 werd dit cijfer opgeschroefd tot 7.000 à 8.000 (het oude leger bestond uit 13.000 manschappen). Eind maart 2000 waren reeds 3.000 à 4.000 soldaten gerekruteerd en actief, onder meer bij de bemanning van checkpoints in Freetown.

Het feit dat niet alle soldaten van het oude leger en niet alle ex-rebellen konden worden opgenomen in het nieuwe regeringsleger, leidde tot spanningen. Ook ontstond onder een deel van de AFRC-soldaten onvrede, omdat zij bij ontwapening geen premie kregen, in tegenstelling tot ex-RUF-strijders. De reden hiervoor was dat de AFRC-soldaten formeel nog in dienst van het (oude) leger waren en dus recht op soldij hadden.

Groepen ontevreden AFRC-leden zoals de *West Side Boys* (ook wel genoemd *Occra Hills Boys*) hebben het grootste deel van de jaren 1999 en 2000 in de Occra Hills, circa 80 km ten noordoosten van Freetown, doorgebracht. Zij weigerden zich te laten ontwapenen en voorzagen voor een deel in hun onderhoud door overvallen op regeringstroepen en burgers.¹⁷ Na een Britse actie in september 2000 lijkt deze factie vrijwel uitgeschakeld te zijn.¹⁸

---

¹⁶ IRIN-WA, 22 August 2000

¹⁷ Begin juli 2000 verzocht de regering deze strijders ook te voldoen aan de ontwapeningseisen van het Lomé-akkoord. Plaatsvervangend minister van defensie Hinga Norman zei dat het vertrek van deze troepen uit de Occra Hills zou bijdragen aan vrede en veiligheid (IRIN-WA

Ook de *Kamajors*, die niet conventioneel militair zijn opgeleid en opereren, hadden grote problemen om samen te werken met het regeringsleger en keerden zich in de loop van 2000 op verschillende plaatsen tegen regeringsgezinde troepen.

2.2 Politieke ontwikkelingen

In deze paragraaf zullen de politieke ontwikkelingen die in de verslagperiode (september 2000 - augustus 2001) plaatsvonden, worden beschreven. Deze ontwikkelingen betroffen voornamelijk de voorzichtige voortgang in het binnenlandse vredesproces. Daarnaast waren de aanhoudende instabiliteit langs de grenzen met Guinee en Liberia van invloed op de politieke stabiliteit in Sierra Leone. Daar deze instabiliteit zich vooral in militaire zin uitte, zal zij beschreven worden in paragraaf 2.3.

De binnenlandse politieke ontwikkelingen zullen worden beschreven aan de hand van de volgende deelonderwerpen: wapenstilstand en begin van een vredesproces; ontwapening, demobilisatie en reïntegratie; terugtrekking van het RUF en verdere ontplooiing van UNAMSIL; herstel van effectief bestuur door de overheid; leiderschapscrisis binnen het RUF; de plaats van de leiders van het RUF in een politiek vergelijk; verkiezingen; het speciale strafhof voor oorlogsmisdaden; en de waarheids- en verzoeningscommissie.

Wapenstilstand en begin van een vredesproces

In de verslagperiode ontstond een *de facto* vredesproces, gebaseerd op een staakt-het-vuren-overeenkomst die in november 2000 te Abuja werd gesloten. In de maanden na het staakt-het-vuren bleek geleidelijk dat er een vredesproces op gang kwam. Vanaf april 2001 trok UNAMSIL verscheidene steden in het voormalige RUF-gebied binnen, zonder tegenstand van het RUF. Vanaf mei 2001 begonnen zowel het RUF als de CDF wapens in te leveren. In juni 2001 vonden de eerste rechtstreekse onderhandelingen tussen de regering en de politieke tak van het RUF plaats. Inmiddels was het militaire proces (ontwapening, terugtrekking RUF, ontplooiing UNAMSIL) zo ver gevorderd dat de politieke discussie niet langer uit de weg gegaan kon worden.

Update 756, 10 July 2000). Later zou UNAMSIL ingrijpen op 22 juli 2000 en roadblocks en checkpoints verwijderen (IRIN-WA, 24 July 2000).

18

Op 25 augustus 2000 werden elf Britse militaire instructeurs en hun Sierra-Leoonse verbindingsofficier op de weg tussen Benguema (ongeveer 40 km ten zuidwesten van Masiaka) en Masiaka, gevangen genomen door de *West Side Boys*. Op 30 augustus werden vijf van de Britten vrijgelaten. Op 10 september 2000 zijn de resterende zes Britse militairen en een Sierra-Leoonse verbindingsofficier gewapenderhand bevrijd door Britse paratroepers. Bij deze actie werden tientallen *West Side Boys* gedood of gevangen genomen. Zowel onder de gedode als onder de gewonde *West Side Boys* bevonden zich drie vrouwelijke rebellen.

Het RUF lijkt bereid als politieke partij deel te nemen aan de voor december 2001 geplande verkiezingen, waarbij overigens de vraag of voor de leiders van het RUF (en voor anderen die in het verleden leiding hebben gegeven aan oorlogsmisdaden) plaats is in een toekomstig vergelijk vooralsnog onopgelost is. Ook de vraag welke rol berechting (bijvoorbeeld via het speciale strafhof) dan wel verzoening moeten spelen is nog niet opgelost.

Het RUF was blijkbaar tot de slotsom gekomen dat de kans op een militaire overwinning verkeken was. Aan de andere kant liet ook het regeringskamp de militaire optie los. Een aantal factoren kan het RUF tot zijn opstelling gebracht hebben: de vechters in de binnenlanden bleken oorlogsmoe, en de ideologische kracht van de beweging uitgewerkt, nu de belangrijkste leiders gevangen zaten in Freetown en berecht dreigden te worden (zie subparagraaf 2.1.2.); in deze situatie ontbeerde het RUF een duidelijk politiek leiderschap; de regering, daarin gesteund door UNAMSIL, benadrukte de mogelijkheden voor RUF-strijders om na demobilisatie en ontwapening te worden gereïntegreerd in de samenleving; de militaire kracht van UNAMSIL nam gestaag toe; de Britten maakten goede voortgang met de training van het nieuwe Sierra-Leonese leger; Charles Taylor, de Liberiaanse president en de steunpilaar van het RUF, stond onder toenemende druk zowel van de kant van de internationale gemeenschap als van de kant van binnenlandse rebellen in Lofa County in Liberia; en de aanvallen op het grondgebied van Guinee door het RUF, ter ondersteuning van een campagne van Guinese rebellen mogelijk gesteund door president Taylor, mislukte geheel waardoor het RUF onder zware militaire druk van Guinee kwam te staan.

Op 10 november sloten de regering en het RUF in Abuja een staakt-het-vuren-overeenkomst die elke dertig dagen opnieuw bezien zou worden. Het was een eenvoudige overeenkomst. Bewust kozen UNAMSIL, ECOWAS en de regering van Sierra Leone ervoor geen politieke afspraken te zoeken met het RUF, om de militaire wapenstilstand meer kans te geven. UNAMSIL zag toe op de uitvoering van de overeenkomst. Eind december werd de overeenkomst zonder problemen verlengd.¹⁹ Slechts incidentele schermutselingen vonden plaats tussen CDF en RUF, met name in het oosten van het land. Vertrouwenwekkende maatregelen, waaronder regelmatige ontmoetingen tussen RUF, UNAMSIL en regeringstroepen begonnen effect te sorteren.

Op 2 mei 2001 ontmoetten de regering, het RUF en UNAMSIL elkaar, opnieuw in Abuja, om de uitvoering van de staakt-het-vuren-overeenkomst van november 2000 te bespreken. Geconstateerd werd dat het staakt-het-vuren grotendeels was nageleefd, met uitzondering van enkele aanvallen door het CDF op het RUF in het oosten van het land.²⁰ De partijen bereikten overeenstemming over gelijktijdige ontwapening van CDF- en RUF-strijders; terugtrekking van het RUF, te beginnen

---

¹⁹ EIU Country Report March 2001.

²⁰ UN Security Council, S/2001/627.

uit Kambia, gevolgd door ontplooiing van UNAMSIL en het regeringsleger; teruggave van wapens die het RUF in 2000 had buitgemaakt op militairen van UNAMSIL, vrijlating van gijzelaars en met name kindsoldaten, ontmanteling van wegblokkades in regerings- en rebellegebied, en omvorming van het RUF tot een politieke partij.²¹ Het RUF liet zijn eis vallen dat het regeringsleger moest ontwapenen voordat het RUF zijn wapens zou inleveren.²² De regering toonde bereidheid enkele gevangengenomen RUF-leiders vrij te laten.²³ Een gemeenschappelijk comité werd gevormd uit regering, RUF en UNAMSIL, om toe te zien op de ontwapening, demobilisatie en reïntegratie (*DDR: Disarmament, Demobilisation and Reintegration*) en de verdere uitvoering van de wapenstilstand en de overeenkomst van 2 mei.

Ontwapening, demobilisatie en reïntegratie

Op 15 mei maakte het gemeenschappelijke comité in Freetown een tijdschema bekend voor de gelijktijdige ontwapening van RUF- en CDF-strijders.²⁴ Sinds dat moment arriveren de strijders sneller met hun wapens dan de VN en regering de kampen kunnen oprichten.²⁵ Eind juni 2001 waren bijna alle besluiten die op 2 en 15 mei waren genomen, uitgevoerd.²⁶ Ook de ontwapening in het district Kono, het bolwerk van het RUF, ging begin juli van start, zij het aanvankelijk vrij traag.²⁷

In het veld was de ontwapening al geruime tijd voorbereid. Zo waren er eind 2000 al berichten dat Issa Sesay de RUF-groepen in het district Kono had aangezegd te ontwapenen, ter voorbereiding op de inzet van UNAMSIL-troepen, en dat in het Tongo-diamantgebied een vorm van vreedzaam samenleven ontstond tussen rivaliserende RUF- en CDF-groepen diamantdelvers. In februari 2001 waagde de UNAMSIL-bevelhebber zich voor het eerst sinds mei 2000 weer in Makeni, voor een overleg met Issa Sesay over de uitvoering van het vredesproces. Op 7 april 2001 hield de *National Commission for Disarmament, Demobilisation and Reintegration* (NCDDR), de nationale coördinerende organisatie, een bijeenkomst in Lunsar om strijders in dit bolwerk van het RUF te informeren over hun opties. Besproken werden onderwerpen als de condities in kampen²⁸ voor ex-strijders, of

---

²¹ EIU Country Report June 2001.

²² Africa Confidential, 29 June 2001.

²³ UN Security Council, S/2001/627.

²⁴ Meeting of the Joint Committee on DDR, Communiqué, Sierra Leone, 15 May 2001.

²⁵ Africa Confidential, 29 June 2001.

²⁶ UN Security Council, S/2001/627.

²⁷ AP, 16 July 2001.

²⁸ zoals later in de bijeenkomst van 15 mei 2001 vastgelegd, zullen ex-RUF-strijders na ontwapening vier weken, en ex-CDF-strijders gedurende een kortere periode, doorbrengen in een (soms gemeenschappelijk) kamp voor oriëntatie- en begeleidingsprogramma's. Eind mei werd in het kamp Lunsar begonnen met trainingen in mensenrechten (IRIN-WA-Update, 5 juli 2001; UN Security Council S/2001/627.

de ontwapening kon worden georganiseerd in Lunsar (in plaats van in Port Loko) en de demobilisatie van kindsoldaten.

In de bijeenkomst van 15 mei in Freetown werd overeengekomen dat, in aanvulling op de bestaande DDR-kampen in Port Loko, Bo, Moyamba, Kenema en Daru, nieuwe kampen zouden worden ingericht in Lunsar, Makeni, Kamakwie, Masingbi, Koidu, Kailahun, Alikalia, Pujehun en Bonthe.²⁹ Kort daarna, op 12 juni 2001, begon de ontwapening, in Lunsar. De NCDDR verwachtte dat zo'n duizend ex-strijders van RUF en CDF zich zouden melden. Tevens gaf de NCDDR aan dat sinds het staakt-het-vuren ruim 3.700 RUF- en CDF-strijders hun wapens hadden neergelegd.³⁰ Ook in het district Bonthe, in het zuiden, ging de ontwapening van start; op 25 juli hadden tenminste 650 CDF-leden hun wapens ingeleverd.³¹ Begin juli hadden naar schatting in totaal 6.000 ex-strijders (2.000 RUF en 4.000 CDF) hun wapens ingeleverd.³² Ook had het RUF ruim 750 kinderen overgedragen. Recent werd voor het eerst ook een honderdtal meisjes overgedragen.³³

Op 2 juli 2001 begonnen RUF- en CDF-leden in het RUF-bolwerk in Koidu (district Kono) te ontwapenen. Volgens de planning zou deze ontwapening op 28 juli 2001 voltooid moeten zijn. Half juli ontstond echter vertraging door bezwaren zowel van de kant van het CDF als van het RUF.³⁴ Na een overeenkomst op 17 juli werd de ontwapening hervat.³⁵ De termijn werd met een week verlengd. Op 30 juli hadden nog slechts 752 RUF-strijders en 910 CDF-strijders de wapens ingeleverd, terwijl ongeveer 1.000 RUF-strijders en 2.500 CDF-strijders verwacht waren.³⁶ Vervolgens leverden op 31 juli 2001 ruim duizend strijders op één dag hun wapens in (625 van het RUF en 450 van de CDF).³⁷ Na de districten Kono en Bonthe zijn Koinadugu en Moyamba aan de beurt, die weer zullen worden gevuld door Bombali en Bo, Tonkolili en Pujehun, en Kailahun en Kenema.³⁸ De planning is dat in december 2001 de ontwapening en demobilisatie afgerond zouden moeten zijn, en dat dan 12.000 strijders moeten zijn ontwapend.

---

²⁹ Meeting of the Joint Committee on DDR, Communiqué, Sierra Leone, 15 May 2001.

³⁰ Paris AFP, 12 juni 2001.

³¹ IRIN, 25 July 2001.

³² UN Security Council, S/2001/627, IRIN-West Africa Update, 5 juli 2001 en Africa Confidential, 29 June 2001.

³³ Reuters, 17 July 2001; overigens zijn naar schatting van UNICEF nog altijd ruim 2.500 meisjes vermist, waarvan wordt aangenomen dat ongeveer 1.500 nog in handen van het RUF of dood zijn.

³⁴ IRIN-WA-Update, 5 juli 2001; BBC News, 13 July 2001; Reuters, 15 July 2001.

³⁵ IRIN, 14 - 20 July 2001.

³⁶ IRIN, 31 July 2001.

³⁷ AP, 1 August 2001.

³⁸ IRIN, 25 July 2001.

Het succes van het programma wordt thans bedreigd door geldgebrek. De accommodatie in de kampen is al onvoldoende om de ex-strijders voor de overeengekomen periodes te herbergen. Nog erger is het gesteld met de noodzakelijke stap volgend op de ontwapening en demobilisatie, namelijk de reïntegratie in de samenleving. Zonder deze stap zouden vele ex-strijders kunnen vervallen in banditisme of hervatting van de gewapende strijd. Vele ex-strijders lopen thans werkeloos rond in de gebieden waar zij hun wapens inleverden. De regering voorziet een reïntegratie-programma van zes maanden, te starten drie maanden na demobilisatie uit de kampen. De plannen kampen echter met tekorten aan fondsen en organisatie.³⁹

Terugtrekking van het RUF en verdere ontplooiing van UNAMSIL

Vanaf april 2001 trok het RUF zich uit verschillende sleutelposities terug, onder gelijktijdige ontplooiing van UNAMSIL, en in een aantal gebieden ook van het regeringsleger. UNAMSIL kreeg hiermee belangrijke (diamant-)gebieden in handen. De werkelijke test moet echter nog komen, namelijk het opnieuw onder controle brengen van het RUF-bolwerk in het district Kono.

Op 17 april 2001 trok UNAMSIL zonder problemen de steden Magburaka en Makeni (vanuit Lunsar) in het midden van het land binnen. Hiermee ligt het hele noordwesten van Sierra Leone open. Begin juni trok UNAMSIL Mange en Kambia (in het westen, aan de grens met Guinee; het gebied waaruit president Kabbah afkomstig is) binnen. Sinds 16 mei 2001, veel eerder dan verwacht, voeren twee compagnies permanent patrouilles uit in Koidu, de hoofdstad van het district Kono, vooruitlopende op verdere ontplooiing van UNAMSIL. Rond juni 2001 was UNAMSIL ook in enkele delen van het district Kailahun, in het oosten, gelegerd.⁴⁰ UNAMSIL-patrouille-eenheden waren toen ook reeds aanwezig in Kabala in het noorden, en naar verwachting zullen UNAMSIL en regeringsleger op korte termijn ook het gehele noorden van het land binnentrekken. Het plan is dat UNAMSIL in juli en augustus 2001 de controle in de districten Bonthe (een eiland voor de kust) en Kono overneemt.⁴¹

De vraag is echter of het RUF Kono zal opgeven. De UNAMSIL-bevelhebber heeft reeds verscheidene ontmoetingen gehad met RUF- en CDF-commandanten in het district om de ontplooiing voor te bereiden. Sommige waarnemers zijn van mening dat de meeste diamantenvelden in Kono uitgeput raken, waardoor het RUF de gebieden gemakkelijker zou kunnen opgeven. RUF-leiders Sesay en Massaquoi (zie hieronder) eisen echter de vrijlating van Sankoh en de vroegere RUF-ministers in ruil voor de overdracht van de diamantgebieden – een eis die eind

---

³⁹ Eind juli 2001 werd de acute financiële nood van de NCDDR voorlopig gelenigd door bijdragen van de Europese Commissie en Duitsland.

⁴⁰ EIU Country Profile June 2001.

⁴¹ Africa Confidential, 29 June 2001.

maart nog werd verworpen door de regering Kabbah, maar inmiddels lijkt de regering meer geneigd enigszins toe te geven.

Ondanks problemen binnen UNAMSIL⁴², en problemen voor de VN om de benodigde troepen te mobiliseren, slaagde UNAMSIL er in de loop van de verslagperiode in uit te groeien tot een troepenmacht, die door het RUF als een serieuze tegenstander werd gezien, zeker in combinatie met de Britse steun aan het regeringsleger. Eind juni was de troepensterkte van UNAMSIL op bijna 13.000 man, en vóór eind september wordt versterking verwacht met nog eens 4.300 man, tot vrijwel de door de VN geautoriseerde sterkte.^{43/44}

Herstel van effectief bestuur door de overheid

Het RUF heeft in de gebieden die het veroverde alle gevestigde vormen van gezag vernietigd, en zowel traditionele *chiefs* als overheidsfunctionarissen verjaagd. Het herstellen van een effectieve vorm van bestuur zal de nodige tijd kosten.

In de gebieden die door het RUF ontruimd zijn vindt dit herstel van een effectief bestuur door de overheid nog slechts traag plaats. Als gevolg van tekorten aan financiële middelen zijn de mogelijkheden van de regering zeer beperkt. Daarnaast aarzelen vele overheidsdienaren nog om terug te keren naar hun standplaats uit zorg om de veiligheidssituatie in grote delen van het land. Zelfs in gebieden die reeds in handen van de overheid zijn, functioneren overheidsdiensten als bestuur, gezondheidszorg en onderwijs nog niet of niet volledig.⁴⁵ UNAMSIL verleende in de afgelopen maanden steun bij de herbouw van scholen, de distributie van medicijnen, het begeleiden van slachtoffers van seksueel geweld en de uitvoering van voorlichtingscampagnes ter ondersteuning van de vredesinspanningen en het respect voor de mensenrechten. Met name in de noordelijke provincies werkt UNAMSIL onder de bevolking en onder leden van RUF en CDF aan verzoening en herstel van de oude structuren, zoals de lokale gerechtshoven. Zo organiseert UNAMSIL directe gesprekken tussen vertegenwoordigers van het RUF en de lokale *chiefs*.

---

⁴² In een uitgelekt memorandum uitte de Indiase bevelhebber van UNAMSIL eind 2000 de beschuldiging dat Nigeriaanse officieren van ECOMOG (dat in april 2000 was vervangen door UNAMSIL) gemene zaak hadden gemaakt met het RUF in de winning van diamanten. Nigeria, dat het een-na-grootste contingent leverde aan UNAMSIL, ontkende heftig. Duidelijk was dat er verschillen van inzicht waren tussen de Indiase en Nigeriaanse contingenten van UNAMSIL over troepeninzet langs de Liberiaanse grens. India besloot daarop zijn troepen uit UNAMSIL terug te trekken. De Indiase bevelhebber werd begin november 2000 vervangen door de Keniaan Daniel Opande. Korte tijd later trok ook Jordanië zijn troepen terug. De vertrokken contingenten werden vervangen door Bangladeshi, Keniaanse, Ghanese en Oekraïense troepen.

⁴³ Eind maart 2001 werd het mandaat ongewijzigd verlengd; de geautoriseerde troepensterkte bleef op 17.500.

⁴⁴ UN Security Council, S/2001/627.

⁴⁵ Zie voor het functioneren van de politie ook paragraaf 2.3.

Ook ondersteunde UNAMSIL een campagne van het *Peace and Development Initiative* (een initiatief van regering en VN-organisaties) in de diverse provincies, voor alle geledingen van het maatschappelijk middenveld, waarbij gediscussieerd werd over de decentralisatie van bevoegdheden van de nationale overheid naar de lokale besturen. De campagne is bedoeld uit te monden in een nationaal debat op 19 en 20 juli 2001.

De zwaarste taak op dit gebied, het herstel van het overheidsgezag in de diamantgebieden, staat de overheid nog te wachten.⁴⁶

Leiderschaps crisis binnen het RUF⁴⁷

Na de gevangennamen van Foday Sankoh, en van de meeste leden van de politieke vleugel van het RUF, die tot mei 2000 minister waren geweest in de Sierra-Leonese regering (zie 2.1.2.), leek een scheuring te ontstaan tussen een vleugel die loyaal was aan Issa Sesay en een vleugel die Sam 'Mosquito' Bockarie (die inmiddels in Monrovia verbleef) volgde. Toch heeft een fragmentatie van het RUF niet plaatsgevonden. De lijnen voor besluitvorming en communicatie binnen het RUF lijken niet verbroken te zijn, en het RUF opereert nog steeds doelbewust.

De verdeeldheid tussen de vleugels van Sesay en Bockarie was ook niet zozeer het gevolg van meningsverschillen over tactiek of ideeën, als wel van de geografische afstand tussen beide vleugels. Sesay en de eenheden onder zijn gezag toonden weinig enthousiasme om te gaan vechten in Guinee aan de zijde van de Guinese rebellen en Liberiaanse troepen. Geen van de overgebleven RUF-aanvoerders slaagde erin het politieke leiderschap naar zich toe te trekken. De belangrijkste gegadigde, woordvoerder van het RUF Gibril Massaquoi, had onvoldoende steun bij de troepen. Bij gebrek aan leiding opereerden regionale RUF-commandanten onafhankelijk, vergaarden zij middelen met behulp van diamantwinning en bouwden zij in sommige gevallen aan een toekomst na de oorlog.

Bijna een jaar lang waren de enige politieke eisen van het RUF dat het regeringsleger zou ontwapenen en dat de Britse troepen het land zouden verlaten. In dit vacuüm kwam de 'bemiddelaar' Omrie Golley naar voren, als hoofd van de nieuw opgerichte politieke tak van het RUF, de *Political and Peace Council*. Golley zag kans in de maanden april tot juli 2001 de opstelling van het RUF te wijzigen. Hij leidde de onderhandelingsteams van het RUF bij de bijeenkomsten van Abuja (november 2000) en Freetown (mei 2001).

Golley houdt afstand ten opzichte van president Taylor van Liberia. Hij heeft twee jaar geleden een eigen politieke partij laten registreren in Sierra Leone, en zegt geen ambitie te hebben de voorziene politieke partij van het RUF te leiden. Anders dan Sankoh en vele RUF-leiders lijkt Golley niet het risico te lopen te moeten verschijnen voor het speciale strafhof voor oorlogsmisdaden of voor een waarheids- en verzoeningscommissie, daar hij in Zagreb en Londen was toen de

---

⁴⁶ UN Security Council, S/2001/627.

⁴⁷ Grotendeels gebaseerd op Africa Confidential, 29 juni 2001.

meeste gruweldaden door het RUF werden gepleegd.⁴⁸ Vele militaire RUF-commandanten hebben echter weinig vertrouwen in Golley.

De plaats van de leiders van het RUF in een politiek vergelijk

De regering-Kabbah, en de internationale gemeenschap, staan voor een dilemma bij de vraag wat te doen met de politieke leiding van het RUF. Als men kiest voor berechting (door het speciale strafhof voor oorlogsmisdaden), en daarmee politieke uitschakeling, van de RUF-leiding, bestaat de kans dat de RUF-aanhang een nieuwe verkozen regering niet zal accepteren en de gewapende strijd zal hervatten. Het lijkt weinig zinvol het RUF te bewegen over te stappen van oorlog naar politieke strijd, om vervolgens het vrijwel voltallige politieke leiderschap te berechten. De andere optie, vrijlating van de politieke leiding van het RUF en een vorm van machtsdeling, zoals het RUF eist, brengt echter eveneens grote risico's met zich, zoals is gebleken uit de recente mislukking van het vredesakkoord van Lomé.

Vooralsnog heeft president Kabbah geen besluit genomen in dit dilemma. De invulling van de bevoegdheden van het speciale strafhof voor oorlogsmisdaden suggereren dat slechts 20 tot 25 personen berecht zullen worden (min of meer het aantal RUF-leiders dat gevangen zit in Freetown), maar lijken enige ruimte te laten voor vrijlating van Foday Sankoh (zie hieronder). Begin juli 2001 gaf de minister van Justitie aan dat de regering van plan is enkele gevangen RUF-leden vrij te laten.⁴⁹ De VN gaf daarop aan dat men niet zou instemmen met een amnestieregeling voor rebellenleiders die worden beschuldigd van ernstige oorlogsmisdaden.⁵⁰ Half juli werden inderdaad 33 RUF-leden vrijgelaten.⁵¹

Verkiezingen

Eind maart 2001 zou het mandaat van president Kabbah (op 29 maart 1996 aangetreden voor een vijfjarige periode) aflopen. Daarmee drong zich begin 2001 de vraag op hoe een regering te vormen na de regering-Kabbah. Twee opties deden de ronde. De eerste was op korte termijn een regering te vormen via nationale presidents- en parlementsverkiezingen. De tweede was daaraan voorafgaand voor een overbruggingsperiode een overgangsregering van nationale eenheid te vormen.

Gezien de stand van het vredesproces kon de regering-Kabbah deze beslissing vooralsnog voor zich uitschuiven. Zij vroeg en kreeg van het parlement een verlenging van haar mandaat met zes maanden, onder de voorzieningen voor de noodtoestand in de grondwet.

---

⁴⁸ Overigens schijnt Golley's naam wel voor te komen op de lijst van personen aan wie reisbeperkingen zijn opgelegd in het kader van de VN-sancties tegen Liberiaanse connecties, vanwege zijn betrokkenheid bij het RUF (Reuters, 15 July 2001).

⁴⁹ Reuters, 6 July 2001.

⁵⁰ Reuters, 10 July 2001.

⁵¹ IRIN, 14 - 20 July 2001.

Ook de nieuwe termijn wordt door velen echter krap geacht. Het vredesproces is immers nog niet voltooid. Bovendien zal het RUF tijd nodig hebben om zich te organiseren als politieke partij. Ook zal de bevolking van de noordelijke provincie en van het district Kono, inclusief de vele terugkerende vluchtelingen, tijd nodig hebben om zich weer te vestigen en te registreren als stemmer.

De regering-Kabbah is voorstander van verkiezingen, liefst op korte termijn. De internationale gemeenschap steunt het idee van verkiezingen, maar de VN wees op een aantal voorwaarden waaraan voldaan moet worden voordat verkiezingen in een sfeer vrij van geweld en intimidatie kunnen worden gehouden: de volledige ontwapening van RUF en CDF; de ontplooiing van UNAMSIL en, in sommige gebieden, het regeringsleger, om de veiligheid te kunnen garanderen in het gehele land; de toegankelijkheid van de meeste, zo niet alle delen van het land voor registratie van kiezers en voorlichting; de opvang van ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen; en ten slotte de deelname van ontwapende en gedemobiliseerde RUF-leden aan het politieke leven.

Het RUF heeft zich op 15 mei 2001 in een bijeenkomst met de regering uitgesproken voor de vorming van een interim-regering na afloop van het mandaat van de regering-Kabbah in september 2001.

Ook andere tegenstanders van verkiezingen op korte termijn pleiten voor een overgangsregering van nationale eenheid van twee (of meer) jaar, waarin een effectief overheidsgezag op lokaal niveau kan worden gevestigd en getest in lokale en districtsverkiezingen. Zij wijzen op het risico dat overhaaste verkiezingen leiden tot aanscherping van etnisch-regionale tegenstellingen en mogelijk tot geweld, indien het RUF de uitslag van die verkiezingen niet accepteert.

Formeel gaat de Sierra-Leoonse regering nog altijd uit van het houden van verkiezingen in december 2001, maar inmiddels wordt openlijk gesproken over uitstel tot voorjaar 2002 en is de discussie over een tweede verlenging van het regeringsmandaat begonnen.

Intussen maken diverse partijen zich op voor verkiezingen. De partij van president Kabbah, de *Sierra Leone People's Party* (SLPP), hoopt op verkiezingen zodra vrede bereikt is, en dan stemmingswinst te boeken in de gebieden die al het langst veilig zijn (Freetown, het zuiden en een deel van het oosten). De partij is intern verdeeld en het is niet zeker dat president Kabbah opnieuw kandidaat zal zijn. De noordelijke politieke partijen, inclusief een verjongd *All People's Congress* (zie 2.1.2.) trachten een 'groot verbond' aan te gaan, maar hebben nog problemen met de keuze van een gemeenschappelijke presidentskandidaat. Op 25 april 2001 werd een nieuwe politieke partij geregistreerd, de 21-ste partij sinds de onafhankelijkheid. De nieuwe partij, de *Youth People's Party*, verschilt van de bestaande partijen door haar expliciete gerichtheid op de belangen van de jeugd. Er bestaat algemene overeenstemming dat een crisis van de jeugd de achtergrond

vormt van de burgeroorlog, en de oorlog heeft aangetoond dat niet alle jongeren bereikt worden met de aanpak van de oudere politieke partijen (patronage). Ten slotte bereidt ook het RUF zich voor op omvorming tot een politieke partij.

Het speciale strafhof voor oorlogsmisdaden

Ondanks vertragingen, mede als gevolg van aanhoudende, ook internationale, twijfel over rol en opzet van het speciale strafhof voor oorlogsmisdaden, heeft het hof gedurende de verslagperiode duidelijker vorm gekregen.

De twijfel richtte zich met name op twee (samenhangende) vragen.

De eerste was de vraag over welke periode vervolgd moest worden. Aan de ene kant stond de opvatting dat de gehele periode van burgeroorlog, vanaf 1991, onder het mandaat van het hof zou vallen. Dat zou betekenen dat de amnestie van het vredesakkoord van Lomé herroepen zou worden.⁵² Aan de andere kant stond de voorkeur voor beperking van het mandaat van het speciale strafhof tot de periode vanaf 1996 (vredesakkoord van Abuja; dat zou betekenen gedeeltelijke herroeping van de amnestie van 1999) of 1999 (vredesakkoord van Lomé).

De tweede vraag was wie vervolgd moesten worden. Tegenover de opvatting dat alle daders van misdaden tegen de menselijkheid, oorlogsmisdaden en andere ernstige schendingen van het internationale humanitaire recht vervolgd zouden moeten worden,⁵³ stond de voorkeur voor berechting van een beperkt aantal 'meest verantwoordelijken'. Berechting van alle daders zou betekenen dat niet alleen leiders van het RUF, maar mogelijk ook van de AFRC, CDF,⁵⁴ het regeringsleger en zelfs ECOMOG voor berechting in aanmerking zouden komen. Bovendien zou het betekenen dat niet alleen de verantwoordelijken, maar ook de 'eenvoudige uitvoerders' in aanmerking zouden komen. Afgezien van de vraag of het speciale strafhof dergelijke grote aantallen binnen een redelijke termijn zou kunnen verwerken, leidden pleidooien in deze zin ook tot onzekerheid onder RUF-commandanten. De mogelijkheid dat zij, wanneer zij hun wapens inleverden, zouden worden gearresteerd ter voorgeleiding aan het speciale strafhof, dreigde hen van ontwapening te weerhouden. Eind 2000 leek deze onzekerheid bij het RUF een hypotheek te leggen op het vredesproces. Door de vertraging die in de daarop volgende maanden optrad in de uitwerking van het statuut en het werven

---

⁵² Zie bijvoorbeeld het pleidooi van Amnesty International in AFR/51/83/00 en het standpunt van Human Rights Watch (www.hrw.org/press/2000/11/sl-ltr.htm).

⁵³ Zie bijvoorbeeld het pleidooi van Amnesty International in AFR/51/83/00 en het standpunt van Human Rights Watch (www.hrw.org/press/2000/11/sl-ltr.htm).

⁵⁴ Leiders van de AFRC en het CDF nemen thans sleutelposities binnen de regering in, zoals Johnny Paul Koroma, president tijdens de AFRC-junta, die nu voorzitter is van de *Commission for the Consolidation of the Peace*; en Hinga Norman, bevelvoerder van de CDF/Kamajors, die nu staatssecretaris van Defensie is.

van de benodigde vrijwillige donorbijdragen voor het speciale strafhof, bleek de RUF-leiding zich voorlopig over haar reserves heen te zetten.

Het ontwerp-statuuut, dat in oktober 2000 door de secretaris-generaal van de VN werd bekendgemaakt⁵⁵, stelt het volgende mandaat voor:

De aanklager en griffier zullen benoemd worden door de secretaris-generaal van de VN, en hun plaatsvervangers door de regering van Sierra Leone. Er zullen zowel internationale als Sierra-Leoonse rechters zijn, met de laatsten in de meerderheid. Het Hof zal alleen de ‘meest verantwoordelijke personen’ berechten voor de ernstigste oorlogsmisdaden (massamoord, buitengerechtigde executie, verminking, seksueel geweld, ontvoering en gedwongen rekrutering, en het platbranden van dorpen).⁵⁶

Waar nodig zal lokaal recht worden toegevoegd aan internationaal recht.

Alleen misdaden van na november 1996 (vredesakkoord van Abuja) zullen worden berecht.

De jurisdictie van het speciale strafhof strekt zich uit tot personen die tussen de vijftien en achttien jaar oud waren *op het moment van de misdaad*. Het ontwerp-statuuut stelt dat personen die *op het moment van gerechtelijk onderzoek* onder de achttien jaar zijn, zullen worden berecht als minderjarigen. Niet duidelijk is of ook personen die op het moment van de misdaad onder de achttien jaar waren, zullen worden berecht als minderjarigen.

De regels van het speciale hof zouden kunnen inhouden dat Foday Sankoh niet de eerste zal zijn om terecht te staan. Sankoh had immers geen direct contact met zijn strijders vanaf het moment dat hij ze verliet om deel te nemen aan de onderhandelingen in Abuja in 1996, en het is niet evident dat hij schuldig is aan oorlogsmisdaden gepleegd na die tijd.

Ook de kwestie van excessen begaan door leden van internationale vredesmachtten wordt niet direct door het hof behandeld. De VN verwacht dat oorlogsmisdaden door leden van vredesmachtten worden berecht in hun landen van oorsprong, en slechts een verantwoordelijkheid van het speciale hof worden als de betrokken landen weigeren, of niet in staat zijn, te handelen. Over excessen begaan door huurlingen in dienst van privé-bedrijven is niets geregeld.

De vraag of kinderen berecht moeten worden, blijft voor verdeeldheid zorgen. Onder de Sierra-Leoonse wet kunnen kinderen vanaf veertien jaar berecht worden. Kinderen hebben in de burgeroorlog ernstige gruweldaden begaan. Verschil van mening bestaat over de vraag in hoeverre zij hiervoor verantwoordelijk kunnen en moeten worden gesteld. Een compromis, bepleit door de secretaris-generaal van de

---

⁵⁵ UN Security Council, S/2000/915.

⁵⁶ VN-bronnen suggereren dat slechts twintig tot 25 personen berecht zullen worden. Daar dit min of meer het aantal RUF-leiders is dat gevangen zit in Freetown, kan aldus de vrees van het RUF, dat het hof eenzijdig tegen het RUF is gericht, worden versterkt.

VN, is dat zij die op veertien tot achttienjarige leeftijd oorlogsmisdaden begaan hebben, berecht worden, maar vervolgens begeleid in plaats van gestraft.

Op 24 juli 2001 stemde de Veiligheidsraad in met de oprichting van het speciale strafhof, en besloot een delegatie naar Sierra Leone te zenden om een begin te maken met de feitelijke vestiging van het strafhof.⁵⁷

De waarheids- en verzoeningscommissie

Alle lagen van de Sierra-Leonense samenleving, inclusief het RUF, waren het eens over de waarde van een waarheids- en verzoeningscommissie (*Truth and Reconciliation Commission*).⁵⁸ In de verslagperiode werd enige vooruitgang geboekt met betrekking tot de oprichting van deze commissie (oorspronkelijk een onderdeel van het vredesakkoord van Lomé). De VN, als coördinator, heeft 59 nominaties ontvangen voor de vier posities van nationale commissieleden. Ook op internationaal niveau is de selectie van kandidaten gaande. In Sierra Leone is ruime publiciteit gegeven aan de voorbereidingen van de commissie, en er bestaat ruime steun vanuit het publiek.⁵⁹ Er bestaat echter bij de bevolking en bij de (ex-) strijders ook verwarring over de rollen van de commissie en het speciale strafhof, en hoe de twee zich tot elkaar verhouden.

Samenvatting

Samenvattend kan worden gesteld dat de vooruitzichten op een vreedzame regeling van de tienjarige burgeroorlog in Sierra Leone toegenomen zijn, maar dat de politieke situatie nog niet stabiel is. Het RUF heeft weliswaar getoond dat het bereid is weer aan het vredesproces deel te nemen, maar het heeft militair nog een deel van het land in handen, en met het politieke proces van verzoening en machtsdeling is nog slechts een begin gemaakt.

In meer detail wordt de binnenlandse politieke stabiliteit bedreigd door een aantal factoren. De militaire en politieke macht over de diamantgebieden van het district Kono is nog in handen van het RUF en moet nog overgenomen worden door UNAMSIL en regeringsleger; de ontwapening van ex-strijders is weliswaar op gang gekomen maar hun reïntegratie in de samenleving verloopt nog moeizaam; er is nog geen overeenstemming tussen de partijen over de wijze waarop een politieke rol voor het RUF vormgegeven moet worden; er is nog geen sprake van verzoening onder de bevolking, en gezocht wordt nog naar een aanpak waarin verzoening en berechting een rol spelen; in grote delen van het land, waar de overheid jarenlang geen toegang heeft gehad, is geen sprake van een effectief en zichtbaar bestuur; en grote aantallen ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen zijn nog niet gereïntegreerd in de samenleving en vooralsnog op drift.

---

⁵⁷ Reuters, 25 July 2001.

⁵⁸ UN Security Council, S/PV.4340.

⁵⁹ UN Security Council, S/2001/627.

2.3 Veiligheidssituatie

In de verslagperiode werd duidelijk dat de veiligheidssituatie en stabiliteit in Sierra Leone in hoge mate worden bepaald door de ontwikkelingen in de West-Afrikaanse subregio gevormd door Sierra Leone, Liberia en Guinee. Een geleidelijke verbetering in de binnenlandse veiligheidssituatie als gevolg van het vredesproces met het RUF ging gepaard met toenemende instabiliteit in de grensgebieden van Sierra Leone, Guinee en Liberia. Beide ontwikkelingen beïnvloedden elkaar.

In de volgende alinea's worden deze ontwikkelingen in de verslagperiode beschreven.

Binnenlandse ontwikkelingen

In het binnenlandse vredesproces werd het staakt-het-vuren van november 2000 slechts door incidenten verbroken. Zo vonden in het district Kono enkele aanvallen plaats door het CDF op het RUF, blijkbaar om de toegang tot diamantvelden.⁶⁰

De verslagperiode werd gekenmerkt door de vraag of de (militair versterkte) regeringscoalitie van UNAMSIL en regeringsleger zou pogen het RUF militair te verslaan, vóór het begin van het regenseizoen (rond mei). Uiteindelijk heeft het RUF gekozen voor ontwapening, en is UNAMSIL zonder strijd belangrijke RUF-gebieden binnengetrokken, zoals beschreven in paragraaf 2.2.⁶¹

Sierra Leone kan thans op grond van de veiligheidssituatie worden ingedeeld in drie gebieden:

1. relatief veilig gebied: het hoefvormige gebied van Freetown en omgeving, inclusief Lungi, Hastings en Okra. Dit gebied wordt beschermd door Britse, VN- en regeringstroepen; de overheid oefent hier redelijk effectief gezag uit;
2. onveilig gebied: het noordelijke deel van de oostelijke provincie, waaronder het district Kono. Dit gebied wordt nog beheerst door het RUF.
3. overgangsgebied: de overige gebieden. In dit overgangsgebied is slechts een tien- tot vijftiental sleutelsteden of -posities in handen van UNAMSIL en/of regeringsleger, maar vooralsnog is onzeker of deze de veiligheid van de bewoners van deze steden en van het omringende platteland kunnen garanderen. In deze steden, en in de rest van het overgangsgebied, is nog geen sprake van effectief overheidsgezag. Van de voormalige RUF-gebieden is slechts het district Kambia werkelijk verlaten door het RUF, en in principe onder controle van regeringstroepen; maar ook hier is vooralsnog onzeker in

---

⁶⁰ Africa Confidential, 29 June 2001 en UN Security Council, S/2001/627.

⁶¹ Nog in april 2001 bepleitte de *International Crisis Group* beslissende militaire actie tegen het RUF; zie IGC, Sierra Leone, Time for a new military and political strategy, Freetown/London/Brussels, 11 April 2001.

hoeverre de regeringstroepen in staat zijn de veiligheid te waarborgen. Vooral in het zuidelijke gedeelte van het overgangsgebied is het CDF sterk vertegenwoordigd, terwijl in het noordelijke gedeelte nog RUF-groepen aanwezig zijn. In het overgangsgebied kunnen nog aanvallen van CDF of RUF plaatsvinden, wanneer splintergroepen de orders van hun leiding niet opvolgen.⁶²

Naar verwachting zal UNAMSIL niet vóór eind 2001 in het gehele land sleutelposities in handen hebben. Daarna moet het regeringsleger volgen om het gezag van de overheid te herstellen. Vooralsnog is dit proces veel langzamer verlopen dan voorzien.

De CDF beginnen inmiddels een steeds groter veiligheidsprobleem te worden. Nu een directe militaire confrontatie met het RUF minder waarschijnlijk wordt, beginnen de CDF uiteen te vallen in de losse groepen waaruit deze militie was opgebouwd. De (hierboven genoemde) incidentele aanvallen van CDF op RUF-gebied, die ook na het staakt-het-vuren aanhielden, tonen aan dat zij niet werkelijk onder controle van de regering staan en bovendien niet van plan zijn te verdwijnen.

Freetown en directe omgeving

In Freetown en directe omgeving bleef het in de verslagperiode rustig. Slechts eenmaal dreigde de rust verstoord te worden, toen op 8 juni 2001 de politie, met behulp van UNAMSIL, een zoekactie startte in het Juba Hill-gebied van Freetown, in reactie op berichten dat gewapende personen onrust in de stad dreigden te veroorzaken. Tijdens de actie werd een hoeveelheid wapens ontdekt in het huis van een officier van het Sierra-Leonese leger. De officier en 38 anderen werden gearresteerd. Het onderzoek in deze zaak loopt nog.⁶³

In en rond de stad bevinden zich vele controleposten waarin zwaarbewapende regerings- of UNAMSIL-troepen de wacht houden.

Door de aanwezigheid van grote groepen ontheemden en vluchtelingen was de stadsbevolking de laatste jaren al verdubbeld. Met de nieuwe toevloed van teruggekeerde vluchtelingen uit Guinee⁶⁴ raakten de transitkampen in Freetown overvol en in de stad ontstaan af en toe spanningen door de sterk toegenomen bevolkingsdruk.

---

⁶² Zo meldde Human Rights Watch dat in de maanden juni en juli 2001 CDF en RUF burgers hadden gedood in diverse plaatsen in de districten Kono en Koinadugu (IRIN, 24 July 2001); zo ook vond op 19 juli 2001 een aanval plaats op het dorp Henekuma, in Noord-Sierra Leone, door het RUF, blijkbaar als vergelding voor een eerdere CDF-aanval (IRIN, 30 July 2001 en BBC News, 31 July 2001).

⁶³ UNSC, S/2001/627.

⁶⁴ Zie subparagraaf 3.4.1.

Het Sierra Leone Army, en de training door Britse militairen

De beslissing van het RUF om te kiezen voor ontwapening en terugtrekking werd mede ingegeven door de effectieve dreiging die uitging van de Britse militaire inzet. Het Verenigd Koninkrijk heeft steeds duidelijk gemaakt dat het in Sierra Leone zal blijven tot een duurzame vrede is bereikt.⁶⁵

Het Verenigd Koninkrijk versterkte zijn militaire aanwezigheid tot 500 à 750 man. Ook werd een snelle-reactie-macht van 5.000 man elders in gereedheid gehouden voor inzet in Sierra Leone. Vijf Britse oorlogsschepen werden in november 2000 voor een beperkte tijd voor de kust van het land gelegd, en enkele opvallende oefeningen werden uitgevoerd door mariniers op het strand nabij Freetown.⁶⁶ Eind 2000 waren ongeveer 3.000 à 4.000 man getraind voor het nieuwe Sierra-Leoonse leger.⁶⁷ In maart 2001 waren meer dan 6.000 Sierra-Leoonse manschappen getraind.

Het nieuwe Sierra-Leoonse leger zal naar verwachting gaan bestaan uit 10.500 man. De regering heeft UNAMSIL gevraagd deel te nemen in de selectie van ex-strijders die in dienst willen treden. Ook het CDF en het RUF zullen in het selectiecomité vertegenwoordigd zijn. Kort na juni 2001 zal, naar verwachting, een nieuwe groep ex-strijders zich melden, na hun ontwapening en demobilisatie in Kambia en Port Loko.⁶⁸

De politie

Het terugbrengen van een effectief functionerende politie in de door het RUF ontruimde gebieden is een belangrijk onderdeel van de wederopbouw van het bestuur, en van de stabilisatie van de veiligheidssituatie. Het politiekorps van Sierra Leone bestaat uit 6.500 personen, waarvan er 1.000 zijn bewapend (Special Security Division). Het korps is nog onderbezet. Werving, selectie en training zijn gaande. De selectie-eisen zijn hoog.

Het Verenigd Koninkrijk helpt Sierra Leone bij de reorganisatie van het politieapparaat. Onder leiding van een Britse inspecteur-generaal begint de politie haar taken gedisciplineerd en gewaardeerd door de bevolking uit te voeren. Ook UNAMSIL ondersteunde in de verslagperiode de Sierra-Leoonse politie in het opleiden van nieuwe rekruten, de inzet van officieren in verschillende delen van het land en de bouw en het herstel van politiebureaus. De politie is operationeel in de gebieden die onder controle staan van de regering. Zo heeft de Sierra-Leoonse politie zich met succes gevestigd in Kambia, en plannen bestaan

---

⁶⁵ In april 2001 nog bij monde van minister Short, tijdens een bezoek aan Sierra Leone (EIU Country Report June 2001).

⁶⁶ EIU Country Report December 2000.

⁶⁷ Africa Confidential, 8 December 2000.

⁶⁸ UN Security Council, S/2001/627.

voor de vestiging in Lunsar, Makeni en Magburaka.⁶⁹ Het RUF legt de politiemensen (en het personeel van gezondheidszorg en onderwijs) niets in de weg bij hun vestiging. Adviseurs van UNAMSIL zijn al vooruitgegaan naar Makeni en Lunsar om de komst van de Sierra-Leonense politie voor te bereiden. De politie is redelijk effectief in het bestrijden van de misdaad doch het zelfvertrouwen van de politie moet na tien jaar burgeroorlog verder worden opgebouwd.

De sterkte van RUF en CDF

In de bijeenkomst van 15 mei 2001 van het gemeenschappelijke comité ter uitvoering van het staakt-het-vuren meldde het RUF dat het beschikte over in totaal 10.000 strijders. Het CDF verklaarde in totaal 15.000 strijders te hebben, maar dit te kunnen laten oplopen tot 20.000 daar vele leden thans vrijwilligers waren en geen strijders.

Eind juni 2001 waren circa 2.000 RUF-strijders en circa 4.000 CDF-strijders ontwapend, waarbij 3.000 wapens waren ingeleverd. De duizenden RUF-strijders die zich nog niet hebben laten ontwapenen bevinden zich vooral in het district Kono. Ook zijn er enkele honderden in respectievelijk het noorden, en in Liberia.

Grensgebieden⁷⁰

In de grensgebieden van Sierra Leone, Liberia en Guinee worden diverse conflicten⁷¹ uitgevochten, waarbij ook RUF en CDF betrokken zijn; onder meer verslechterde de veiligheidssituatie in het aangrenzende deel van Liberia (Lofa County). In de verslagperiode werd de veiligheid van Sierra Leone in toenemende mate bedreigd door deze conflicten. Het conflict in Liberia leidde al tot de terugkeer van Sierra-Leonense vluchtelingen uit Liberia, vergezeld van een stroom Liberiaanse vluchtelingen.

Ook de grensgebieden van Guinee bleven onrustig. Grensoverschrijdende aanvallen op Guinee hielden aan in de periode september 2000 tot zeker maart 2001, zowel vanaf RUF-gebied in West- en Oost-Sierra Leone als vanuit Liberia.

Het gebied rond Kambia in het westen

In september en oktober 2000 werden aanvallen uitgevoerd vanuit het district Kambia in (West-)Sierra Leone, door RUF-leden strijdend naast Guinese rebellen, op Forecariah in Guinee (dichtbij de hoofdstad Conakry). Als vergelding bombardeerden de Guinese strijdkrachten enkele kleinere grenssteden in Sierra

---

⁶⁹ Vanaf 1 augustus 2001 zouden 600 à 700 politieagenten worden ingezet in Makeni en Magburaka, na een overeenkomst op 23 juli tussen het RUF, de VN en de Sierra-Leonense politie (zie IRIN, 21 - 27 July 2001).

⁷⁰ Grotendeels gebaseerd op Africa Confidential, 29 juni 2001.

⁷¹ deze conflicten in de grensgebieden van Liberia, Guinee en Sierra Leone, waarbij ook RUF en CDF betrokken zijn, zijn niet dezelfde als de incidenten die het binnenlandse staakt-het-vuren verbraken (eerder genoemd onder Veiligheidssituatie, *Binnenlandse ontwikkelingen*).

Leone, waardoor RUF-strijders beklemd raakten tussen de twee legers van Sierra Leone en Guinee. Hierna nam de onrust af.⁷² Begin mei 2001 meldt Amnesty International dat Guinese troepen in maart en april opnieuw aanvallen hadden uitgevoerd op het district Kambia, waarbij juist burgers slachtoffer werden en bij het RUF relatief weinig slachtoffers vielen. In de bijeenkomst van Abuja van 2 mei 2001 werd vanwege de grensoverschrijdende aard van deze onrust besloten het Sierra-Leoonse ontwapeningsproces te beginnen in Kambia. Op de eerste dag van de ontwapening (18 mei 2001) vond nog een ernstig incident plaats waarbij Guinese artillerie verscheidene granaten op het gebied afvuurde. Na overleg tussen de presidenten Kabbah en Conté zegde Guinee toe de ontwapening te steunen, en werd overeengekomen de weg tussen Freetown en Conakry, door het district Kambia, te heropenen. Sindsdien hebben voorzover bekend geen grensoverschrijdende aanvallen vanuit Guinee meer plaatsgevonden.

Het grensgebied van Sierra Leone, Liberia en Guinee (in het oosten van Sierra Leone)

Het tweede, en veel minder verdedigde front langs de Guinese grens wordt gevormd door het grensgebied tussen Liberia, Guinee en Sierra Leone. De situatie bleef hier lange tijd onrustig en onduidelijk.

De kern van het conflict lijkt een strijd tussen Guinee en Liberia. Wie in deze strijd het eerste schot loste, blijft omstreden. President Taylor houdt staande dat president Conté van Guinee in 2000 steun verleende aan Liberiaanse rebellen in hun pogingen Lofa County in Liberia te destabiliseren. Een jaar lang voerden ongeïdentificeerde rebellengroepen aanvallen uit vanuit Guinee op Lofa County in Liberia, wellicht met de steun van president Conté's strijdkrachten.

Kringen rond president Conté daarentegen stellen dat president Taylor's zoon, Chucky (Charles junior) met enkele Zuid-Afrikaanse officieren, Guinese rebellen had getraind in Gbatala (Liberia), nabij Gbarnga, het vroegere bolwerk van president Taylor.

Eind 2000 vond een intensivering van de gevechtshandelingen in het gebied plaats. Hoewel betrouwbare informatie uit het gebied nauwelijks voorhanden is, lijken de presidenten Taylor en Conté elkaars 'dissidenten' te steunen. Liberiaanse rebellen gesteund door Guinese troepen en Sierra-Leoonse CDF-strijders zouden zijn begonnen Lofa County aan te vallen; en Guinese rebellen gelegerd in Liberia, gesteund door president Taylors *Anti-Terrorist Unit* en RUF-strijders (met name volgelingen van RUF-leider Sam 'Mosquito' Bockarie die zich in Monrovia bevond) zouden Guinee zijn binnengevallen.

Een mogelijke verklaring voor de steun van president Taylor (en Bockarie) aan de Guinese rebellen, is dat president Taylor hoopte de internationale druk op zichzelf (vanwege zijn steun aan het RUF) te verlichten, en tegelijkertijd zijn

---

⁷²

tegenstanders, de Liberiaanse rebellen in Guinee, te treffen, door het conflict in Sierra Leone te regionaliseren. Regionalisatie zou immers licht tot betrokkenheid van ECOWAS leiden en president Taylor hoopte in dit conflict op steun van ECOWAS. In het Sierra-Leoonse conflict stond ECOWAS aan de kant van de regering-Kabbah van Sierra Leone, en dus tegenover president Taylor, maar in een conflict tussen Guinee en Liberia zou ECOWAS wellicht neutraal blijven, daar president Conté minder medestanders binnen ECOWAS had dan president Taylor.

Vele RUF-strijders trokken naar het Guinese front, hetgeen mogelijk de oorzaak was van geringere activiteit van het RUF in Sierra Leone. Maar naar het voorkomt onderschatten president Taylor en het RUF president Conté. In de eerste helft van 2001 pasten Guinese troepen tactieken van de verschroeide aarde toe om de bases van Guinese rebellen te vernietigen. Guinese militairen vernietigden tot in Sierra Leone verdachte bases met mortieren en raketten vanuit gevechtshelikopters. Tientallen burgers en honderden RUF-strijders werden gedood. Zonder wapens, munitie en voedsel, vluchtten vele RUF-strijders.

President Taylors Liberiaanse strijdkrachten waren wellicht niet langer in staat het RUF in Guinee voldoende te ondersteunen. De vroeger effectieve verbindingen tussen RUF en het Liberiaanse leger lijken verzwakt, en de aanvoer van wapens en brandstof lijkt minder betrouwbaar geworden. De VN-sancties, die de uitvoer van diamanten en de reismogelijkheden voor ministers en hun zakenvrienden beperken, hebben blijkbaar de kosten van de eens lucratieve diamanten-voor-wapens-handel vanuit Monrovia verhoogd.⁷³

Intussen staat president Taylor op eigen terrein voor een militaire dreiging. De dissidenten die zich *Liberians United for Reconciliation and Democracy* (LURD) noemen, claimen dat zij Voinjama beheersen (het vroegere bolwerk van rebellenleider Alhaji Kromah), evenals Vahun (nabij de Sierra-Leoonse grens), Kungbor in het zuidwesten van Liberia en Gorlu (net ten noorden van president Taylors eigen Gbarnga). Zelfs als vele van deze beweringen van de LURD onwaar zijn, houden ze Taylors troepen vast in Lofa County.

Ook in Sierra Leone lijkt de regering Taylor niet langer in staat het RUF of de Guinese dissidenten effectief te ondersteunen. Sommige berichten suggereren dat de steun inmiddels de andere kant op gaat, en dat een RUF-commandant Liberia weer binnengetrokken is met enkele honderden strijders om president Taylors posities te verdedigen. Voorlopig lijkt de steun aan het RUF van de kant van zijn

⁷³

Op 7 maart 2001 nam de VN in resolutie 1343 aan, waarin nieuwe sancties werden voorgesteld voor Liberia, daar het land niet voldaan had aan de eisen gesteld in de eerdere resolutie 1306 van 5 juli 2000. De resolutie werd op 7 mei 2001 van kracht. Zij verbiedt alle handel in diamanten met Liberia, en verbiedt Liberiaanse regeringsvertegenwoordigers, hun echtgenoten en connecties te reizen; de eerder opgelegde sancties op wapenhandel met Liberia bleven van kracht.

Liberiaanse beschermheer aanzienlijk afgenomen, evenals de toegang tot de handels- en smokkelroutes die hij bood.

De situatie langs de oostgrens van Sierra Leone verbeterde tegen eind juni 2001. Er waren berichten dat een bataljon van het regeringsleger, met enkele Britse trainers, langs de grens met Liberia gelegerd is om het grensverkeer van wapens en manschappen tegen te gaan. CDF-troepen die Guinese troepen hadden bijgestaan hebben zich weer teruggetrokken.

Reacties van ECOWAS

Gedurende de verslagperiode zetten de leiders van de ECOWAS actief hun pogingen voort het vredesproces in Sierra Leone te ondersteunen en de conflicten in deze subregio van West-Afrika aan te pakken. Op 11 april 2001 riep een buitengewone top van ECOWAS-staatshoofden de VN Veiligheidsraad op in te stemmen met de inzet van ECOMOG-troepen langs de grenzen van Guinee, Sierra Leone en Liberia. Ook werd een missie van ECOWAS naar Liberia gezonden, op 18 april 2001, om te beoordelen in hoeverre Liberia voldeed aan de eisen gesteld in resolutie 1343 (2001) van 7 maart 2001.

De inzet van ECOMOG-troepen is (nog) niet gerealiseerd, onder meer bij gebrek aan (donor)fondsen, hetgeen weer samenhangt met gebrek aan vertrouwen in de effectiviteit. De Europese Unie bijvoorbeeld stelde dat zij het plan alleen kan steunen als het mandaat redelijk is (wel 'monitoring', geen 'peace enforcement') en als de betrokken landen instemmen met de troepenmacht. Vooralsnog verzet president Conté zich tegen inzet van de ECOMOG-macht op zijn grondgebied, en toont Sierra Leone zich zeer sceptisch.

Ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen

De stabiliteit van de veiligheidssituatie in de subregio van West-Afrika gevormd door Sierra Leone, Guinee en Liberia heeft te lijden onder de grote aantallen vluchtelingen en ontheemden. Naar schatting bevinden zich meer dan een miljoen vluchtelingen en ontheemden in Guinee, Liberia en Sierra Leone, waarvan bijna een half miljoen in Sierra Leone.⁷⁴ De VN is van mening dat de voorwaarden voor de onmiddellijke terugkeer van alle vluchtelingen naar Sierra Leone vooralsnog niet aanwezig zijn. Een groot deel van het land is nog onder de controle van het RUF, en is grotendeels onbereikbaar voor humanitaire hulpverlening en overheidsdiensten, aldus de secretaris-generaal van de VN.⁷⁵ Zorgelijk is bovendien dat slechts 25 % van de fondsen die de VN had gevraagd voor hulpverlening in Sierra Leone is toegezegd door donoren. Zie verder subparagraaf 3.4.1.

---

⁷⁴ UN Security Council, S/2001/513. In Sierra Leone bevinden zich naar schatting 400.000 ontheemden, ruim 70.000 teruggekeerde vluchtelingen en 6.000 Liberiaanse vluchtelingen; in Guinee bevinden zich nog ruim 110.000 Sierra-Leoonse vluchtelingen.

⁷⁵ UN Security Council, S/2001/513 van 23 mei 2001.

2.4 Staatsinrichting

Inleiding

Sierra Leone is een constitutionele republiek. De van 1991 daterende grondwet werd op 29 maart 1996 - bij het aantreden van de burgerregering Kabbah - formeel in werking hersteld, doch in 1997 opnieuw opgeschort. Na zijn terugkeer in maart 1998 bevestigde president Kabbah opnieuw de geldigheid van de grondwet, maar tevens riep hij de noodtoestand uit⁷⁶, die hem ruime bevoegdheden gaf, onder meer op het gebied van arrestatie en detentie en tot inperking van de vrijheid van vergadering.⁷⁷ De noodtoestand werd verlengd in augustus 1999.⁷⁸

In de grondwet is scheiding van de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht voorzien. Hieronder volgen de relevante bepalingen.

Uitvoerende macht

De uitvoerende macht ligt in handen van de president, die staatshoofd, regeringsleider en opperbevelhebber van het leger is. De president benoemt een kabinet van ministers terwijl het parlement de benoeming van een kabinet behoort te bekrachtigen. De president wordt door middel van algemene verkiezingen gekozen voor een periode van vijf jaar en is één maal herkiesbaar. In het jaar 2001 waren oorspronkelijk presidentsverkiezingen voorzien.⁷⁹

Wetgevende macht

De wetgevende macht is in handen van een, eveneens voor een termijn van vijf jaar door middel van algemene verkiezingen gekozen, volksvertegenwoordiging, die bestaat uit tachtig leden, 68 rechtstreeks gekozenen en twaalf stamhoofden (*paramount chiefs*) als vertegenwoordigers van de provincies. Er bestaat vrijheid met betrekking tot het oprichten van politieke partijen. In het Sierra-Leonense parlement zijn meerdere partijen vertegenwoordigd. De grondwet schrijft een meerpartijenregering voor. Het is leden van het parlement niet toegestaan tegelijkertijd zitting te nemen in de regering. In het jaar 2001 zijn naast presidents- ook parlementsverkiezingen voorzien.

---

⁷⁶ EIU Country Profile Sierra Leone 2000

⁷⁷ Volgens de grondwet: "During a period of public emergency, the President may make such regulations and take such measures as appear to him necessary or expedient for the purpose of maintaining and securing peace, order and good government in Sierra Leone or any part thereof." etc.

⁷⁸ DoS Country Reports on Human Rights Practices – 2000 – Sierra Leone

⁷⁹ Zie echter paragraaf 2.2.

Rechterlijke macht

De grondwet voorziet in een onafhankelijke rechterlijke macht. Het rechtssysteem is gebaseerd op het Britse model en bestaat uit een *Supreme Court*, een *Court of Appeals*, een *High Court of Magistrates* en *Magistrates Courts*. Het functioneren van de rechterlijke macht is sinds lange tijd uiterst minimaal als gevolg van de omstandigheden waar het land zich in bevindt. Buiten Freetown en de provinciale hoofdsteden Bo en Kenema wordt al geruime tijd nauwelijks recht gesproken. Buiten deze formele structuur wordt er op lokaal niveau recht gesproken door gekozen leiders die lokale rechtscolleges voorzitten en op basis van *tribal law* recht spreken in civiele zaken. Deze lokale rechtscolleges zijn vaak de enige juridische instellingen in de landelijke gebieden.⁸⁰

2.5 Economische situatie

De voortgang in het vredesproces en de verbetering van de veiligheids situatie hebben geholpen ook de economische situatie in het land te verbeteren. De inflatie is onder controle gebleven, en de handelsbalans en de deviezenreserves zijn verbeterd. Het herstel werd ondersteund door het verstandige macro-economische beleid van de regering.

Ondanks deze positieve ontwikkelingen blijft de algehele economische en financiële situatie van het land zeer moeilijk. Het land is verwoest na tien jaar burgeroorlog, en armoede blijft wijdverbreid en diep. Sierra Leone heeft de laagste *Human Development Index* van de wereld. De groei van de exporten heeft geen gelijke tred gehouden met de importen. De landbouwproductie zette zijn langzame opwaartse trend voort, maar belangrijke productiegebieden bleven ontoegankelijk. De rutiel- en bauxietmijnen, die een belangrijke bron van inkomsten vertegenwoordigen, zijn nog steeds buiten werking. Intussen is de import snel toegenomen, met de hervatting van de rehabilitatie- en wederopbouw-activiteiten. De binnenlandse en met name de buitenlandse schuldenlast blijft een zwaar drukken op de economie. De schuldendienst zal naar schatting 55 % van de exportinkomsten bedragen voor het jaar 2001.⁸¹

Indien de diamantgebieden weer onder overheidscontrole worden gebracht, staat de regering voor de taak de velden te exploiteren op een wijze die de bevolking ten goede komt. Het Verenigd Koninkrijk onderzoekt hoe de regering hierin te ondersteunen. De regering profiteert al van de introductie van een systeem van certificatie van diamantexporten. De waarde van legale exporten is toegenomen van USD 1.5 miljoen in het jaar voorafgaand aan oktober 2000 tot USD 17.3 miljoen van oktober 2001 tot juli 2002.

---

⁸⁰ U.K. Home Office: Sierra Leone Assessment, April 2000.

⁸¹ UN Security Council, S/2001/627.

In juni 2001 verbeterden de economische vooruitzichten aanzienlijk, met de vondst van oliereserves voor de kust.

Voor de stabiliteit in het land is het cruciaal dat ex-strijders en terugkerende ontheemden en vluchtelingen weer een plaats vinden in de economie van het land. Het scheppen van werkgelegenheid is daartoe een voorwaarde. De regering heeft, in overleg met het Internationale Monetaire Fonds en de Wereldbank, een beleid ontworpen ter bestrijding van de armoede, met kortetermijnmaatregelen voor de overgangperiode 2001-2002, en een langere-termijn-strategie gericht op structurele hervormingen.

Op 11 en 12 juni 2001 belegde de Wereldbank een donorconferentie in Parijs, met als belangrijkste doel financiële steun te verwerven voor het ontwapenings-, demobilisatie- en reïntegratieprogramma (of DDR-programma: *disarmament, demobilization and reintegration*). Op die conferentie presenteerde de regeringsdelegatie, waarvan één RUF-leider deel uitmaakte, haar beleid. Voor de financiering van het DDR-programma meldde zij een tekort van USD 17.5 miljoen voor 2001 en USD 13.9 voor 2002. Donoren reageerden weliswaar positief op de ontwikkelingen in Sierra Leone en de plannen van de regering, maar zegden geen bijdragen toe.⁸²

2.6 Samenvatting

De vooruitzichten op een vreedzame regeling van de tienjarige burgeroorlog in Sierra Leone zijn toegenomen, maar de politieke situatie en de veiligheidssituatie zijn nog niet stabiel. Het RUF heeft weliswaar getoond dat het bereid is weer aan het vredesproces deel te nemen, maar het heeft nog een deel van het land militair in handen, en met het politieke proces van verzoening en machtsdeling is nog slechts een begin gemaakt. Bovendien bedreigt de instabiele situatie in de grensgebieden van Sierra Leone, Guinee en Liberia de veiligheidssituatie in Sierra Leone, met diverse conflicten waarbij ook RUF en CDF betrokken zijn, en met een verslechterde veiligheidssituatie in het aangrenzende deel van Liberia.

In meer detail wordt het binnenlandse vredesproces bedreigd door een aantal factoren. De militaire en politieke macht over de diamantgebieden van het district Kono is nog in handen van het RUF en moet nog overgenomen worden door UNAMSIL en regeringsleger; de ontwapening van ex-strijders is weliswaar op gang gekomen maar hun reïntegratie in de samenleving verloopt nog moeizaam; er is nog geen overeenstemming tussen de partijen over de wijze waarop een

⁸²

UN Security Council, S/2001/627. Inmiddels zegden eind juli 2001 de Europese Commissie en Duitsland bijdragen toe, waarmee de acute financiële nood voorlopig gelenigd is.

politieke rol voor het RUF vormgegeven moet worden; er is nog geen sprake van verzoening onder de bevolking, en gezocht wordt nog naar een aanpak waarin verzoening en berechting een rol spelen; in grote delen van het land, waar de overheid jarenlang geen toegang heeft gehad, is geen sprake van een effectief en zichtbaar bestuur; en grote aantallen ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen zijn nog niet gereïntegreerd in de samenleving en vooralsnog op drift.

In de verslagperiode werd duidelijk dat de veiligheidssituatie en stabiliteit in Sierra Leone worden bedreigd door de ontwikkelingen in de grensgebieden van Sierra Leone, Guinee en Liberia. Een geleidelijke verbetering in de binnenlandse veiligheidssituatie als gevolg van het vredesproces ging gepaard met toenemende instabiliteit in deze grensgebieden. Beide ontwikkelingen beïnvloedden elkaar. Slechts het hoefvormige gebied van Freetown en omgeving kunnen worden gekenschetst als relatief veilig gebied.

De voortgang in het vredesproces en de relatieve verbetering van de veiligheidssituatie die daarvan het gevolg was hebben geholpen ook de economische situatie in het land te verbeteren. De inflatie is onder controle gebleven, en de handelsbalans en de deviezenreserves zijn verbeterd. Het herstel werd ondersteund door het verstandige macro-economische beleid van de regering. Dat neemt niet weg dat de armoede in het land nog wijdverbreid is.

3 Mensenrechten

3.1 Waarborgen

Grondwet

De uit 1991 daterende grondwet van Sierra Leone werd op 29 maart 1996 - bij het aantreden van de burgerregering Kabbah - formeel in werking hersteld. De grondwet is gebaseerd op de algemene principes van de rechtsstaat, en bevat waarborgen tegen schending van de mensenrechten. In 1997 werd de grondwet opnieuw opgeschort. Na zijn terugkeer in maart 1998 bevestigde president Kabbah opnieuw de geldigheid van de grondwet, maar tevens riep hij de noodtoestand uit⁸³, die hem ruime bevoegdheden gaf, onder meer op het gebied van arrestatie en detentie en tot inperking van de vrijheid van vergadering.⁸⁴ De noodtoestand werd verlengd in augustus 1999.⁸⁵

In de grondwet is scheiding van de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht voorzien.

Speciale strafhof voor oorlogsmisdaden

Het in te stellen speciale strafhof voor oorlogsmisdaden (zie hoofdstuk 2.2.) zal vooral maar niet uitsluitend instrumenteel zijn bij de berechting van kopstukken van het RUF voor misdaden begaan tegen de bevolking van Sierra Leone en het in gijzeling nemen van VN-personeel.

Verdragen

Sierra Leone is partij bij de belangrijkste mensenrechtenverdragen, inclusief de Conventie voor de Eliminatie van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen, de Conventie voor de Rechten van het Kind, de Internationale Conventie voor de Eliminatie van Alle Vormen van Rassendiscriminatie, de Internationale Conventie voor de Bescherming van de Rechten van Werkers en hun Familieleden, het Internationaal Convenant voor Burger- en Politieke Rechten, het Internationaal Convenant voor Economische, Sociale and Culturele Rechten, en de Conventie voor de Status van Vluchtelingen. De Sierra-Leoonse autoriteiten hebben echter al geruime tijd niet voldaan aan hun verplichtingen te rapporteren aan organen van toezicht. Er zijn sinds 1996 geen rapporten over Sierra Leone verschenen.⁸⁶

---

⁸³ EIU Country Profile Sierra Leone 2000

⁸⁴ Volgens de grondwet: "During a period of public emergency, the President may make such regulations and take such measures as appear to him necessary or expedient for the purpose of maintaining and securing peace, order and good government in Sierra Leone or any part thereof." etc.

⁸⁵ DoS Country Reports on Human Rights Practices – 2000 – Sierra Leone

⁸⁶ www.unhchr.ch en www.untreaty.un.org.

3.2 Toezicht

Van systematisch toezicht op de mensenrechtensituatie in Sierra Leone is thans geen sprake.

Overheidsmechanismen

De als gevolg van het vredesakkoord van Lomé ingestelde *Truth and Reconciliation Commission* (waarheids- en verzoeningscommissie, zie 2.2.) zou een rol kunnen gaan spelen in onderzoek naar schendingen van mensenrechten, gepleegd door de verschillende partijen tijdens de burgeroorlog. Tot op heden is de commissie er echter nog niet in geslaagd een prominente rol te spelen. De voorziene nationale *Human Rights Commission* is nog niet ingesteld.

Het *National Committee for Disarmament, Demobilisation and Reintegration* is begonnen trainingen te verzorgen op het gebied van mensenrechten, in samenwerking met UNAMSIL. Op 28 juni 2001 werd een begin gemaakt met dergelijke trainingen in het DDR-kamp in Lunsar. Circa zeventig ex-strijders, waaronder ex-RUF en ex-CDF, namen deel aan een anderhalf uur durende verkennende sessie.

UNAMSIL beschikt over een *Human Rights Unit*. Deze geeft onderricht in de mensenrechten aan UNAMSIL-troepen, maar ook aan regeringsmilitairen en leden van de CDF. Zo verzorgde de *Human Rights Unit* op 28 juni 2001 een training voor leden van de politie in de oostelijke stad Kenema. Deze sessie spitte zich toe op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het betreffende hoofdstuk in de grondwet van Sierra Leone.⁸⁷

UNAMSIL is tevens van plan regelmatig de situatie van de mensenrechten te onderzoeken in alle gebieden waar de VN-macht zich bevindt. Officieren zijn daartoe begonnen Lunsar en Magburaka te bezoeken. Op 2 mei 2001 opende UNAMSIL een kantoor voor mensenrechten in Kenema, en plannen bestaan voor de opening van kantoren in andere gebieden.⁸⁸

Niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

Een 25-tal lokale mensenrechtenorganisaties heeft zich verenigd in het *National Forum for Human Rights*. De organisaties werken veelal in Freetown en vaak onder moeilijke omstandigheden.

---

⁸⁷ IRIN-WA-Update 1011 (2010706).

⁸⁸ UN Security Council, S/2001/627.

Een groot aantal internationale ngo's is actief in Sierra Leone. Door de aard van hun werkzaamheden (veelal gericht op noodhulp) spelen zij een rol bij het toezicht op de naleving van mensenrechten. Tot deze ngo's behoren de Internationale Confederatie van het Rode Kruis (ICRC), de *Action Contre la Faim* (ACF), *ADRA*, *Africare*, *CARE*, *Caritas International*, *Children Aid Direct* (CAD), *Concern Worldwide*, *COOPI*, *CRS*, *Handicap International*, *International Rescue Committee* (IRC), *Medical Emergency Relief International* (MERLIN), *Oxfam*, *Save the Children Fund*, en *World Vision*.

De ICRC voert een programma uit waarbij het de regeringstroepen en UNAMSIL-militairen in sessies van drie uur instrueert over de gedragscode voor strijders.

Internationale mensenrechtenorganisaties rapporteren met regelmaat over de situatie in Sierra Leone. *Human Rights Watch* heeft een vestiging in Freetown.

3.3 Naleving en schendingen

Algemene situatie

De relatieve verslechtering van de mensenrechtensituatie na de veiligheids crisis van april - mei 2000 zette niet door. In het algemeen was het aantal schendingen van mensenrechten gepleegd door regeringstroepen en UNAMSIL in 2000 aanzienlijk minder dan in het jaar daarvoor⁸⁹, en deze verbetering lijkt voor het jaar 2001 stand te houden. Met name het nieuwe regeringsleger beging minder mensenrechtenschendingen, als gevolg van training en reorganisatie.

Wel waren er over de verslagperiode (september 2000 - augustus 2001) meldingen van ernstige schendingen van de mensenrechten begaan door RUF- en CDF-troepen.⁹⁰

Slachtoffer van mensenrechtenschendingen door het RUF waren met name Sierra-Leonese vluchtelingen die, ten gevolge van de onrust in de grensgebieden, terugkeerden uit Guinee naar de districten Koinadugu, Kailahun en Kono (zie 3.4.1). Zij hadden te lijden onder aanvallen door RUF-strijders, die hen beroofden, verwonden, ontvoerden, gedwongen rekruteerden en/of doodden. Vele vrouwen onder hen werden tevens verkracht en/of seksueel misbruikt.⁹¹

Daarnaast werden ook andere bewoners van het onveilige gebied of het overgangsgebied (zie 2.3) slachtoffer van mensenrechtenschendingen door RUF- of CDF-troepen.

---

⁸⁹ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

⁹⁰ Zoals ook uit de verdere tekst in dit hoofdstuk blijkt, gaat het hierbij slechts in beperkte mate om mensenrechtenschendingen die plaatsvonden bij de incidentele schendingen van het staakt-het-vuren van november 2000 door CDF en RUF (zie hoofdstuk 2.3).

⁹¹ Human Rights Watch, 3 April 2001.

De mogelijkheden van de autoriteiten en UNAMSIL om bescherming te bieden buiten de gebieden die onder hun rechtstreekse controle staan, zijn beperkt. In het verleden - met name ten tijde van de clandestiene activiteiten van de *West Side Boys* in de Occra Hills - is gebleken dat UNAMSIL in sommige gevallen zelfs moeite had om reële bescherming te bieden binnen de gebieden van ontplooiing. Leger en politie worden met ondersteuning van het Verenigd Koninkrijk gereorganiseerd en opnieuw opgeleid. Naarmate dit proces vordert, zal de overheid effectiever bescherming kunnen bieden aan de burgers in de gebieden onder regeringscontrole. UNAMSIL wordt in haar handelen beperkt door haar mandaat. Politietaken horen daar niet toe.

Bescherming door de centrale autoriteiten tegen wandaden van de CDF is beperkt, aangezien in de gebieden waar het CDF sterk aanwezig is, maar zeer beperkt politie of veiligheidstroepen aanwezig zijn.

In de gebieden die onder rechtstreekse controle van UNAMSIL en de regering staan - het hoefvormige gebied van Freetown en omgeving - namen zoals gezegd de mensenrechtenschendingen af.

3.3.1 Vrijheid van meningsuiting

De grondwet voorziet in vrijheid van meningsuiting en pers, en over het algemeen bestaat een redelijke mate van persvrijheid in Sierra Leone. De professionaliteit van uitgevers en journalisten laat echter te wensen over en veel publicaties worden gemanipuleerd door politieke groeperingen. Incidenteel komt bedreiging en intimidatie van journalisten voor⁹², met name als het om kritiek op de *Civil Defence Forces* gaat. De geschreven pers en de radio berichten vrij en in het algemeen zonder inmenging over veiligheidsaangelegenheden, corruptie en politieke zaken. In Freetown verschijnen meer dan vijftig nieuwsbladen, waarvan de meeste onafhankelijk van de regering zijn. Radio blijft voor de grotendeels analfabete bevolking het belangrijkste medium. Verscheidene overheids- en particuliere radiostations zenden uit.

UNAMSIL opereert een radiostation dat vooralsnog een deel van het land bestrijkt. Plannen bestaan om zendmasten op te richten in Magburaka en Bo, om zo het grootste deel van het land te kunnen bereiken. Eind juni verzorgde UNAMSIL een cursus voor lokale journalisten.⁹³

---

⁹² Zo mishandelden op 10 oktober 2000 vier CDF-leden een journalist na publicatie van een artikel over de Kamajors, en hielden hen twee dagen vast. In een ander incident werd een radioverslaggever mishandeld door familieleden van de minister van Transport en Communicatie, vanwege berichtgeving over corruptie (zie U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.)

⁹³ UN Security Council, S/2001/627.

3.3.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

De grondwet voorziet in vrijheid van vereniging en vergadering, en de overheid respecteert dit recht in het algemeen.

Openbare bijeenkomsten en demonstraties werden in het algemeen toegestaan, met uitzondering van die van het RUF, vanwege de noodtoestand die sinds maart 1998 van kracht is. In principe kan ook tegen de regering worden gedemonstreerd. Op 1 maart 2001 werd echter een negental leden gearresteerd van de *Grassroots Awareness Organisation* in verband met een protestmars die de organisatie wilde houden tegen het uitstel van de verkiezingen. De organisatie werd beschuldigd hiertoe steun te hebben gezocht bij het RUF.

Geen belemmeringen werden opgelegd aan de vorming of het functioneren van de oppositiepartijen of aan de zestig geregistreerde ngo's.

In Sierra Leone zijn 22 politieke partijen geregistreerd door de verkiezingscommissie, met het oog op de komende verkiezingen. Hieronder is de politieke partij die het RUF mocht vormen onder het vredesakkoord van Lomé, de RUFP (*Revolutionary United Front Party*) ook wel aangeduid als *Political and Peace Council*.⁹⁴

De regeringspartij, de SLPP (*Sierra Leone People's Party*) werd in 1996 in de regering gekozen als de belangrijkste partij in een coalitie, maar na de terugkeer aan de macht van president Kabbah in 1998 bleef alleen de SLPP in de regering. Belangrijke figuren in de partij zijn president Kabbah, de ex-minister van Financiën James Jonah⁹⁵, de vice-president Joe Demby, de staatssecretaris van Defensie Hinga Norman en J.B. Dauda, jarenlang minister.

Het *All People's Congress* (APC) regeerde tussen de coups van 1992 en 1997.

Op 25 april 2001 werd een nieuwe politieke partij geregistreerd, de 21-ste partij sinds de onafhankelijkheid. De nieuwe partij, de *Youth People's Party*, verschilt van de bestaande partijen door haar gerichtheid op de problemen van de jeugd.

De meeste kerken en religieuze organisaties in Sierra Leone zijn verenigd in de *Inter Religious Council of Sierra Leone*. Deze organisatie heeft gedurende de afgelopen jaren meningen naar buiten gebracht van een groot deel van de Sierra-Leonese bevolking. De organisatie speelt een belangrijke rol in het herstel van lokale bestuursvormen.

---

⁹⁴ Hoewel deze partij zegt het RUF te vertegenwoordigen, blijft vooralsnog onduidelijk in hoeverre deze claim door het RUF en de RUF-leiding wordt gesteund.

⁹⁵ Jonah trad rond maart 2001 terug als minister van Financiën (zie EIU Country Report Sierra Leone, June 2001).

3.3.3 Vrijheid van godsdienst

De grondwet garandeert de vrijheid van godsdienst. De regering respecteert deze vrijheid in de praktijk en ook de bevolking is op het punt van religie zeer verdraagzaam. Er is geen staatsgodsdienst. Een kleine 50% van de bevolking beschouwt zichzelf als moslim. Ongeveer 10% van de bevolking is christen, terwijl de resterende 40% animistisch is.

In het recente verleden waren naast kerken en moskeeën ook religieuze leiders nog wel het doelwit van rebellen, deels door hun positie in de maatschappij, deels door hun steun aan de regering. Ook waren rooms-katholieke priesters en nonnen vaak het doelwit van rebellenacties in de hoop op losgeldbetalingen.⁹⁶

Er was en is echter geen sprake van vervolging op grond van godsdienstige overtuiging, noch van de zijde van de overheid, noch van de zijde van de (voormalige) rebellen.

3.3.4 Bewegingsvrijheid

De grondwet voorziet in de vrijheid van beweging binnen het land, van reizen naar het buitenland, van emigratie en van repatriatie. De regering respecteerde deze rechten in het algemeen. Omdat niet het gehele grondgebied onder effectief gezag van de regering staat, kan op de binnenlandse vrijheid van beweging inbreuk worden gepleegd door het opwerpen van wegversperringen door strijders, zowel regeringsgetrouwen als rebellen. Incidenteel wordt gemeld dat daarbij voedsel of geld van burgers worden geëist.⁹⁷

De periode april tot augustus 2001 werd gekenmerkt door een sterk verbeterende toegang tot vele delen van het land, met name de steden Lunsar, Makeni, Kambia. Zelfs de belangrijkste wegen naar het district Kono zijn al enige tijd open.⁹⁸

Ruim een miljoen burgers - bijna een kwart van de bevolking - is ofwel ontheemd ofwel gevlucht naar het buitenland (vergelijk paragraaf 2.3.).

---

⁹⁶ U.S. Department of State: 1999 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 25, 2000 en U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

⁹⁷ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

⁹⁸ UN Security Council, S/2001/627 en EIU Country Report Sierra Leone, June 2001.

Identiteitskaart

Sinds augustus 2000⁹⁹ bestaat in Sierra Leone een nieuw systeem ter verkrijging van een identiteitskaart. Onder het nieuwe systeem moet elke burger van Sierra Leone een nieuwe identiteitskaart aanvragen. Ook zullen alle gedemobiliseerde ex-strijders een identiteitskaart krijgen.¹⁰⁰ Er zijn vier typen kaarten: respectievelijk voor Sierra-Leonese burgers van negentien jaar en ouder; voor Sierra-Leonese jongeren van zestien tot negentien jaar; voor niet Sierra-Leonese inwoners die de nationaliteit van een ECOWAS-staat hebben¹⁰¹; en voor niet Sierra-Leonese inwoners die niet de nationaliteit van een ECOWAS-staat hebben.

Ter verkrijging van een ID-kaart dient de aanvrager een ingevuld aanvraagformulier in bij het *National Registration Secretariat* (NRS), dat kantoren heeft in Freetown en Bo (in Bo sinds eind juli 2001). De aanvraagformulieren zijn te koop bij een particulier bedrijf met vestigingen in Freetown en Bo en met enkele mobiele eenheden die lokaties in de hoofdstad bedienen. Een interview door het NRS met de aanvrager vormt onderdeel van de procedure. De aanvraag dient bij voorkeur te worden ondersteund door documenten (geboortebewijs, huwelijksacte, paspoort etc.) die de identiteit van de aanvrager ondersteunen. Bij gebrek daaraan wordt beslist op grond van door de aanvrager verstrekte mondelinge informatie (naam, talenkennis) en uiterlijk.¹⁰² Het NRS neemt de beslissing of een aanvraag voor ID-kaart wordt ingewilligd, en geeft ook de ID-kaart (na enige tijd, benodigd voor de vervaardiging) af.

Volgens de grondwet is de Sierra-Leonese nationaliteit voorbehouden aan personen van neger-afrikaanse afkomst langs de vaderlijke lijn. Eenieder die geboren is in Sierra Leone en die een Sierra-Leonese vader of grootvader heeft, en zelf van neger-afrikaanse afstamming is, heeft de Sierra-Leonese nationaliteit. Deze racistische grondwettelijke beperking sluit dus vele inwoners die al jaren in Sierra Leone wonen, zoals de Libanese gemeenschap, uit van staatsburgerschap. De afstamming wordt gewoonlijk niet bepaald op grond van documenten, maar op grond van mondelinge informatie van de aanvrager over de geboorteplaats en oorspronkelijke stam of etnische groep van de vader of grootvader van de aanvrager.

---

⁹⁹ In augustus 2000 is de eerste fase gestart van de afgifte van nieuwe identiteitskaarten aan overheidspersoneel. Deze fase is inmiddels afgerond. De tweede fase, die nog niet is afgerond, betreft de afgifte aan de bevolking en is van start gegaan op 10 januari 2001.

¹⁰⁰ IRIN-WA-Update 1009 (2010704).

¹⁰¹ ECOWAS: *Economic Community of West African States*

¹⁰² Met name buiten Freetown ontbreekt het aanvragers vaak aan documenten als gevolg van een hoge mate van analfabetisme en non-registratie, terwijl na tien jaar burgeroorlog de vroeger bestaande, weliswaar onvolledige, bevolkingsregistratie vrijwel geheel vernietigd is.

Paspoort

Voor internationale reizen is het bezit van een paspoort noodzakelijk. Op 5 juni 2001 is een nieuw Sierra-Leoons paspoort geïntroduceerd.¹⁰³ Paspoorten worden in Sierra Leone alleen centraal afgegeven door het departement van Immigratie in Freetown. Er zijn drie typen paspoorten: voor volwassenen, voor minderjarigen jonger dan 16 jaar, en voor zeelui. Bij de aanvraag van een paspoort dient een origineel geboortebewijs (of een gelegaliseerde kopie) dan wel een bewijs van naturalisatie in Sierra Leone te worden overlegd. Het overleggen van een identiteitskaart kan de aanvraag ondersteunen. Ten minste één interview vormt onderdeel van de afgifteprocedure, en de gegevens van de aanvrager worden vergeleken met reeds beschikbare paspoortgegevens van de aanvrager. Minderjarigen zijn over het algemeen in het bezit van een eigen Sierra-Leoons paspoort.

In Freetown zijn op grote schaal vervalste reisdocumenten, visumstickers en visumondersteunende documenten in omloop.

Tijdens de verslagperiode is de regel dat binnen 72 uur voor vertrek een *police clearance* voor reizen naar het buitenland dient te worden verkregen, afgeschaft.

Het vliegveld Lungi, gelegen op 29 kilometer ten noorden van Freetown, wordt zwaar bewaakt door het regeringsleger en UNAMSIL. Het wordt nog slechts aangedaan door UNAMSIL-vliegtuigen, lokale en regionale maatschappijen (waaronder *Ghana Airways* en *Weshua Airtransport*) en eenmaal per week door de opnieuw opgerichte nationale maatschappij *Sierra Leone Airlines*, die beschikt over een oude Boeing 727. Geen van de belangrijke internationale maatschappijen hebben hun vluchten hervat.

Reizigers worden op het vliegveld gecontroleerd door douane en immigratiediensten. Uitvoering van de controle is chaotisch mede door de aanwezigheid van niet geautoriseerde personen die hun diensten aanbieden aan reizigers. Hierdoor is de kans aanwezig dat personen ongecontroleerd uit kunnen reizen via het vliegveld Lungi. Wel is onlangs de immigratiecontrole op het vliegveld Lungi verbeterd, en is men begonnen met de grootschalige verbouwing van de infrastructuur. De effecten hiervan moeten nog worden afgewacht.

Andere nationaliteiten

De regering werkt samen met UNHCR en andere organisaties op het gebied van repatriëring en verleent nog steeds asiel aan meer dan 5.000 Liberianen die al gedurende de eerste helft van de jaren negentig hun land ontvlucht waren. Er

---

¹⁰³ Het oude paspoort zal niet meer geldig zijn na 4 juni 2001, in de zin dat formeel na die datum niemand Sierra Leone zal kunnen verlaten op een oud paspoort. Wel kunnen mensen Sierra Leone nog inreizen op een oud paspoort.

waren gedurende de verslagperiode geen meldingen van gedwongen repatriëring van personen naar landen waar zij vervolging hadden te vrezen.¹⁰⁴

3.3.5 Rechtsgang

Door de vele jaren van burgeroorlog en de wijze van optreden van het RUF is het rechtssysteem in Sierra Leone tot de grond toe afgebroken. Er bestaat een groot tekort aan gekwalificeerd personeel, van rechters tot gevangengewekers. Evenmin beschikt men over afdoende gebouwen en faciliteiten.

UNAMSIL werkt samen met het ministerie van Justitie en het openbaar ministerie om de lokale gerechtshoven in de noordelijke provincie in functie te herstellen.¹⁰⁵

De grondwet voorziet in een onafhankelijke rechterlijke macht, en de regering respecteert dit principe in de praktijk. De rechterlijke macht functioneerde in de afgelopen periode slechts in een gedeelte van het land, maar waar rechtbanken functioneerden, gaven zij inderdaad blijk van aanzienlijke onafhankelijkheid. Hoewel vaak langdurige vertraging optreedt in de procedures tussen arrestatie en rechterlijke uitspraak, verlopen processen gewoonlijk vrij en eerlijk. Slechts in enkele gevallen waren aanwijzingen voor corruptie.

In paragraaf 2.2. is uiteengezet dat, met het oog op de rechtsgang aangaande ernstige schendingen van mensenrechten in de periode van burgeroorlog, twee mechanismen in ontwikkeling zijn, naast het reguliere rechtssysteem: het speciale strafhof, en de waarheids- en verzoeningscommissie. Geen van beide mechanismen was in de verslagperiode al operationeel.

3.3.6 Arrestaties en detenties

Regeringstroepen bleven in de afgelopen periode personen willekeurig arresteren. Naast de arrestatie van (vermeende) RUF-leden in mei 2000 (zie hieronder), waren ook willekeurige personen slachtoffer van onrechtmatige arrestatie. Vele verdachten van commune delicten werden maanden vastgehouden voordat hun zaak onderzocht werd of een formele aanklacht werd ingediend.

Ook de CDF, die geen bevoegdheden hebben tot arrestatie of detentie, werden beschuldigd van incidentele arrestaties. Zo hielden de CDF in oktober 2000 een journalist twee dagen vast.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ U.S. Department of State: 1999 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 25, 2000.

¹⁰⁵ UN Security Council, S/2001/627.

¹⁰⁶ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

Ongeveer 265 verdachten, waaronder tien vrouwen, worden sinds mei 2000 (de RUF-acties tegen UNAMSIL) door de regering gevangen gehouden, zonder aanklacht of toegang tot juridisch advies. Het betreft met name RUF-leden. Nadat in augustus 2000 reeds ruim honderd verdachten werden vrijgelaten, werden in juli 2001 opnieuw 33 RUF-leden vrijgelaten.¹⁰⁷ Afgezien van deze gevangen verdachten, waarvan sommigen wellicht als politieke gevangenen beschouwd moeten worden, zijn er geen meldingen van politieke gevangenen.¹⁰⁸

Eind 2000 bereikte UNICEF overeenstemming met de autoriteiten over vrijlating van twintig kinderen uit de gevangenis van Freetown. Over de vrijlating van nog eens dertien kinderen werd nog onderhandeld.

Omstandigheden in gevangenissen

In Freetown is nog maar één functionerende gevangenis, de centrale gevangenis (of *Pademba Road* gevangenis); de gevangenisbewakers zijn voor het laatst in 1979 opgeleid. De gevangenis is ontworpen voor 325 gevangenen, maar er zijn gewoonlijk honderden meer gevangenen gehuisvest. De omstandigheden zijn dan ook hard, en soms levensbedreigend (zie subparagraaf 3.3.9.). Voeding en medische zorg schieten tekort. Mannen en vrouwen zitten in gescheiden afdelingen, maar volwassenen en jongeren zitten bij elkaar.

Sinds september 2000 is aan UNAMSIL toestemming verleend de centrale gevangenis van Freetown te bezoeken, op voorwaarde dat alle gesprekken met gevangenen plaatsvinden in het bijzijn van bewakers. Sinds 14 maart 2001, toen enkele gevangenen in opstand kwamen, is de toegang echter beperkt. Enkele gevangenen zijn overgeplaatst naar veiliger, onbekende locaties. Na druk van de kant van UNAMSIL liet de regering op 7 juni 2001 hervatting van de bezoeken toe.

Op 19 december 2000 is overeenstemming bereikt tussen ICRC en Sierra Leone inzake het bezoeken van gevangenen. Naar aanleiding daarvan heeft ICRC in de periode januari tot en met half maart 2001 gevangenen bezocht in de staatsgevangenissen van Sierra Leone. Na een korte onderbreking heeft ICRC die bezoeken met ingang van 6 juni 2001 hervat. Met een beroep op vertrouwelijkheid geeft het ICRC geen uitsluitsel over de omstandigheden in de gevangenissen.

Vanaf juni 2001 heeft het RUF zijn zorgen kenbaar gemaakt over het welzijn van de gevangen RUF-leden en over de dood van enkele gevangenen. Begin juni 2001 gaf de regering toe dat tien gevangenen, waaronder acht leden van het RUF, in de

---

¹⁰⁷ IRIN, 14 - 20 July 2001.

¹⁰⁸ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

gevangenis waren gestorven in de periode mei 2000 tot mei 2001.¹⁰⁹ Begin juli meldden persberichten dat, volgens de Sierra-Leoonse minister van Justitie, zeven RUF-gevangenen in de gevangenis van Freetown waren overleden, en niet elf zoals het RUF enkele dagen eerder had gemeld.¹¹⁰ Niet duidelijk is of het hier om dezelfde doden gaat als in de melding van begin juni 2001. Naar verluidt is de secretaris-generaal van het RUF, Solomon Rogers, op 21 juli 2001 in gevangenschap overleden. Human Rights Watch onderzoekt de sterfgevallen.¹¹¹

RUF-gebieden

Over gevangenschap in de RUF-gebieden is niet veel concreets bekend. Bekend is dat het RUF burgers illegaal vasthoudt als onderdeel van de intimidatiecampagne in het door het RUF beheerste gebied. Bekend is ook dat de RUF-praktijk van het ontvoeren van vrouwen, kinderen en mannen nog steeds plaatsvindt. Eind mei 2001 meldde Amnesty International dat het RUF zich in de voorgaande maanden in het westen van Sierra Leone (Kambia) nog schuldig had gemaakt aan ontvoeringen.¹¹²

De VN schatten dat in de periode 1991 - 1999 het RUF ongeveer 20.000 burgers over het gehele land heeft ontvoerd, en dat daarvan slechts 1.400 personen zijn vrijgelaten (eind 2000) en een onbekend aantal is ontsnapt, zodat een groot deel van de ontvoerden nog steeds wordt vastgehouden.¹¹³

Een groep van 23 Guinese vluchtelingen werd door de UNHCR op 12 mei 2001 naar huis begeleid, nadat zij ontsnapt waren uit gevangenschap bij het RUF in Kailahun. Begin juni werden nog eens 24 Guineeërs vrijgelaten. Naar verluidt worden nog vele anderen vastgehouden door het RUF bij Kailahun, nadat zij gevangengenomen zijn tijdens invallen van het RUF in Guinee. De vrijgelatenen verklaarden dat velen hadden geleden onder schendingen van mensenrechten, waaronder verkrachting.¹¹⁴

Ook waren er in de verslagperiode berichten dat Guinese troepen individuen uit Sierra Leone ontvoerd hebben, na aanvallen door het RUF en Guinese rebellen.¹¹⁵

---

¹⁰⁹ UN Security Council, S/2001/627.

¹¹⁰ Reuters, 6 July 2001.

¹¹¹ IRIN, 23 July 2001.

¹¹² Amnesty International News Release, 4 May 2001.

¹¹³ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹¹⁴ UN Security Council, S/2001/627.

¹¹⁵ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

3.3.7 Mishandeling en foltering

De grondwet verbiedt mishandeling en foltering. Toch waren er geloofwaardige berichten dat overheidsdiensten, waaronder het regeringsleger en de CDF, incidenteel burgers mishandelden op verdenking van het behoren tot een rebellenbeweging. Het gedrag van het (nieuwe) regeringsleger verbeterde in de verslagperiode, als gevolg van training en reorganisatie, waardoor het aantal mishandelingen en folteringen afnam.

Uit de overgangsgebieden bleven berichten komen over mishandeling door CDF-troepen. Het aantal meldingen van verkrachting door CDF-leden nam toe, waar de CDF zich in eerdere jaren niet aan verkrachting bezondigd hadden.¹¹⁶

RUF-troepen bleven verkrachting gebruiken als een terreurtactiek tegen vrouwen. Er waren vele berichten van groepsverkrachtingen.¹¹⁷

In de loop van de tien jaar burgeroorlog, brachten de rebellen duizenden burgers verminkingen toe, die dikwijls tot de dood leidden. In de loop van 2000 en 2001 nam het aantal verminkingen echter aanzienlijk af.

Bij aanvallen van het Guinese leger enerzijds en het RUF anderzijds in het district Kambia werden tientallen burgers (gedood of) gewond, voorafgaand aan de beëindiging van de vijandelijkheden en de ontwapening van RUF-strijders in dat gebied.¹¹⁸ Sinds eind mei zijn geen berichten meer ontvangen over dergelijke voorvallen.

3.3.8 Verdwijningen

Het aantal verdwijningen neemt af. In toenemende mate worden eerder ontvoerde minderjarigen door de rebellen overgedragen aan de Sierra-Leonense overheid of VN-organisaties¹¹⁹.

3.3.9 Buitengerechtelijke executies en moorden

Voor het jaar 2000 waren er nog berichten dat zowel regerings- als CDF-troepen vermeende rebellen en sympathisanten buitengerechtig doodden. Vanaf juli 2000 waren er geen meldingen meer van buitengerechtelijke executies door het

---

¹¹⁶ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹¹⁷ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹¹⁸ Amnesty International News Release, 4 May 2001.

¹¹⁹ Zie voor ontvoeringen in RUF-gebieden ook subparagraaf 3.3.6.

nieuwe regeringsleger of CDF-troepen.¹²⁰ Het is echter niet uit te sluiten dat in de verslagperiode in het overgangsgebied (zie paragraaf 2.3.) toch buitengerechtelijke executies door regeringsgezinde troepen hebben plaatsgevonden.

Eveneens bestaan er geloofwaardige berichten over een aanzienlijk aantal buitengerechtelijke executies van burgers door RUF-strijders in het jaar 2000¹²¹, en het wordt aannemelijk geacht dat ook in het jaar 2001 in de RUF-gebieden deze praktijken zijn voortgezet. Zo werden, voorafgaand aan de beëindiging van de vijandelijkheden tussen RUF en Guinese troepen in het district Kambia, en de ontwapening van RUF-strijders in dat gebied, tientallen burgers gedood (of gewond) bij aanvallen van hetzij het Guinese leger, hetzij het RUF. Het RUF zou zich ook schuldig hebben gemaakt aan opzettelijke en willekeurige moorden.¹²² Sinds eind mei 2001 zijn geen berichten meer ontvangen over dergelijke voorvallen.

3.3.10 Doodstraf

De Sierra-Leoonse wetgeving kent de doodstraf voor ‘gewone’ misdaden¹²³ en voor miterij en landverraad. De doodstraf kan niet worden opgelegd aan daders die ten tijde van het misdrijf jonger dan achttien jaar waren. In de praktijk wordt de doodstraf slechts opgelegd in het geval van landverraad, en niet feitelijk ten uitvoer gebracht. Er zijn uit de afgelopen jaren geen gevallen bekend waarin de doodstraf aan burgers werd voltrokken.

Ook het Sierra-Leoonse militaire recht kent de doodstraf voor landverraad. Sinds de executie eind 1998 van 24 ter dood veroordeelde militairen (zie 2.1.2) hebben voorzover bekend geen executies meer plaatsgevonden. In het militaire recht bestaat overigens sinds juli 2000 weer de mogelijkheid van beroep.¹²⁴

Alle eind 1998 ter dood veroordeelde burgers zijn in 1999 vrijgelaten, onder de amnestie die werd afgekondigd in het kader van het Lomé-akkoord. Nog niet duidelijk is in hoeverre personen die betrokken zijn geweest bij de burgeroorlogen, thans in aanmerking komen voor amnestie, dan wel berechting door het speciale hof voor oorlogsmisdaden, dan wel door de Sierra Leonse rechtbanken (zie ook 2.2, *het speciale hof voor oorlogsmisdaden*). Niet duidelijk is immers nog of de amnestie van het vredesakkoord van Lomé inderdaad

---

¹²⁰ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹²¹ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹²² Amnesty International News Release, 4 May 2001

¹²³ namelijk voor roof met geweld en moord.

¹²⁴ U.K. Home Office, *Sierra Leone Assessment*, April 2000.

gedeeltelijk herroepen zal worden in de zin dat misdaden van na november 1996 door het speciale hof berecht zullen worden (zoals voorgesteld in het ontwerpstatuut van het speciale strafhof). Evenmin is vooralsnog duidelijk wie voor berechting door het speciale hof in aanmerking komen, noch wie voor berechting door de Sierra-Leonense rechtbanken. Het ontwerpstatuut van het speciale strafhof geeft aan dat alleen de ‘meest verantwoordelijke personen’ door het speciale hof berecht zullen worden; overigens zonder precies te omschrijven wie daartoe gerekend worden.

In het ontwerpstatuut van het speciale gerechtshof is de doodstraf niet voorzien onder de op te leggen straffen.¹²⁵

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Ontheemden, waaronder teruggekeerde vluchtelingen

Sierra Leone kreeg in de verslagperiode te maken met grote aantallen uit de buurlanden terugkerende vluchtelingen. Ook leidden gevechten in het district Kambia tot ontheemden. Deze vluchtelingen en ontheemden voegden zich bij de ontheemden uit eerdere perioden.¹²⁶

Vóór en tijdens hun vlucht kregen de terugkerende vluchtelingen en ontheemden te maken met schendingen van hun mensenrechten.

De meesten trokken naar de grote steden (Freetown, Kenema) en vergrootten daar de druk op de reeds schaarse voorzieningen. Met name de watervoorziening en de sanitaire voorzieningen konden de toevloed niet aan. De capaciteit van de doorgangskampen in Freetown heeft het verzadigingspunt bereikt. Doorstroming van de ontheemden naar tijdelijke hervestigingsplaatsen in de provincies vindt slechts moeizaam plaats.

In deze omstandigheden acht de VN de voorwaarden voor de onmiddellijke terugkeer van alle vluchtelingen naar Sierra Leone vooralsnog niet aanwezig.¹²⁷

Ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen die worden opgevangen in kampen of tijdelijke opvangfaciliteiten worden geregistreerd door UNHCR en door de *National Commission for Reconstruction, Resettlement and Rehabilitation* (NCRRR).

---

¹²⁵ Statute of the Special Court for Sierra Leone, bijlage bij: UN Security Council, S/2000/915.

¹²⁶ Begin mei 2001 verbleven in Sierra Leone naar schatting 400.000 ontheemden en ruim 70.000 teruggekeerde vluchtelingen (naast 6.000 Liberiaanse vluchtelingen) Zie UN Security Council, S/2001/513.

¹²⁷ UN Security Council, S/2001/513.

(Terugkerende) vluchtelingen uit Guinee en Liberia

De conflicten in Guinee leidden tot de terugkeer van tienduizenden Sierra-Leonense vluchtelingen. De eerste terugkerende vluchtelingen uit het gebied rond Forecariah (Guinee) konden nog relatief eenvoudig worden opgevangen in het zuidwesten van Sierra Leone waar velen van hen uit afkomstig waren. De later terugkerende vluchtelingen, vooral ook degenen uit het gebied rond Gueckedou (Guinee) en uit het gebied van de 'parrot's beak' (Guinee), zijn voor het merendeel afkomstig uit andere gebieden zoals Kailahun en Kono, bolwerken van het RUF, die vooralsnog niet veilig geacht worden voor hun terugkeer. Tussen september 2000 en eind mei 2001 waren al ruim 55.000 vluchtelingen uit Guinee teruggekeerd naar Sierra Leone, velen op eigen gelegenheid. Ongeveer 35.000 waren per boot naar Conakry teruggekeerd, met assistentie van de *International Organisation for Migration* (IOM). De overigen zijn op eigen gelegenheid te voet teruggekeerd via Kambia, Kabala, het district Kono, Kailahun, Daru en Kenema. Rond de 20.000 Sierra-Leonense vluchtelingen zijn teruggekeerd via gebieden onder controle van het RUF. Bovendien zijn vluchtelingen vanuit Liberia teruggekeerd, tezamen met enkele duizenden Liberiaanse vluchtelingen. Nadat zij in Guinee slachtoffer waren geweest van aanvallen door gewapende groepen, Guinese militairen en burgers, stuitte vele teruggekeerde vluchtelingen op meer geweld, ditmaal van de zijde van het RUF, in de RUF-gebieden.^{128, 129}

Vrouwen en kinderen werden verkracht, sommigen ontvoerd, en kinderen werden gedwongen gerekruteerd om te werken in de diamantmijnen. Het schijnt dat nog grote aantallen teruggekeerde vluchtelingen (en Guinese en Liberiaanse vluchtelingen) in het door het RUF beheerste gebied worden vastgehouden. Sinds juni 2001 toont het RUF zich bereid kleine aantallen vluchtelingen door de UNHCR te laten evacueren.¹³⁰

Ontheemden uit Kambia

De strijd tussen RUF en Guinese troepen in het district Kambia (zie paragraaf 2.3.) leidde tot grote aantallen burgerslachtoffers en ontheemden. Ongeveer 30.000 burgers uit het district Kambia vluchtten naar het Lungi schiereiland, voordat in mei 2001 het RUF in Kambia begon te ontwapenen.¹³¹

Opvang

Als de teruggekeerde vluchtelingen erin slagen veiliger gebieden te bereiken (hetzij rechtstreeks hetzij via RUF-gebieden), worden zij opgevangen in kampen of in tijdelijke opvangfaciliteiten binnen lokale gemeenschappen. Deze bevinden zich veelal in de steden, met name Freetown maar ook in bijvoorbeeld Kenema, Jui, Waterloo en Lumpa. De transitkampen in Freetown zijn overvol en in de stad

---

¹²⁸ HRW, 3 April 2001; UN Security Council, S/2001/513.

¹²⁹ Amnesty International, AFR/05/005/2001.

¹³⁰ Amnesty International, AFR/05/005/2001.

¹³¹ Amnesty International, AFR/05/005/2001.

ontstaan af en toe spanningen door de sterk toegenomen bevolkingsdruk. In een incident werden bijvoorbeeld vluchtelingen verjaagd en geïmproviseerde huisjes in brand gestoken door buurtbewoners.¹³² Meer in het algemeen is de toestand in de doorgangskampen en gemeenschappen van opvang ernstig vanwege overbevolking en een tekort aan water en sanitaire voorzieningen. Programma's uitgevoerd door VN-organisaties, het Rode Kruis, ngo's en kerkelijke organisaties hebben als doel om het welzijn van de vluchtelingen en van de ontheemden in de kampen en de gemeenschappen van opvang te verbeteren.¹³³ Het is de bedoeling van de regering om de ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen te integreren in lokale gemeenschappen in het land, maar velen weigeren uit Freetown te vertrekken. De twee kampen die door de UNHCR zijn opgezet tussen Bo en Kenema zijn nog slechts gedeeltelijk operationeel en hebben een capaciteit van niet meer dan ongeveer 17.000 personen. Eind juli 2001 stemde een groep ontheemden oorspronkelijk afkomstig uit Kono in met tijdelijke hervestiging vanuit het gebied rond Freetown naar het zuidelijke gebied Taiama.¹³⁴

Sinds de ontplooiing van UNAMSIL in Makeni en Magburaka, en de ontwapening in de districten Kambia en Port Loko, heeft een aantal ontheemden naar huis terug kunnen keren. Begin mei 2001 waren 45.000 personen vanuit kampen hervestigd in hun eigen gemeenschappen of in andere veilige gebieden.¹³⁵

3.4.2 Ex-RUF-leden

Bij verschillende gelegenheden maakten (ex-)RUF-leden tegenover UNAMSIL gewag van hun zorgen over hun veiligheid. In het bijzonder gaf het leiderschap van het RUF aan te geloven dat vele Sierra-Leonese burgers wapens achterhielden om te gebruiken tegen (ex-)leden van het RUF. In dit verband hadden zij bericht ontvangen dat ex-strijders van het RUF die teruggekeerd waren naar hun woonplaats lastiggevallen waren.¹³⁶ Deze berichten konden niet uit onafhankelijke bron bevestigd worden.

In het verleden zijn strijders van met name het RUF na demobilisatie aangevallen en in sommige gevallen gedood. Het ging hierbij echter om incidenten en niet om een doelbewuste strategie. Bij de nieuwe ontwapeningscampagne, sinds half mei 2001, zijn dergelijke gevallen niet gemeld.

---

¹³² Ook vanuit een ontheemdenkamp in Bo werd een incident gemeld, waarbij tenminste dertien personen ernstig gewond raakten (U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001).

¹³³ UNHCR.

¹³⁴ IRIN, 27 July 2001.

¹³⁵ Amnesty International, AFR/05/005/2001.

¹³⁶ UN Security Council, S/2001/627.

Zoals vermeld (zie subparagraaf 3.3.7.) waren er geloofwaardige berichten dat overheidsdiensten, waaronder het regeringsleger en de CDF, incidenteel burgers mishandelden op verdenking van het behoren tot een rebellenbeweging. In de afgelopen periode is een aantal (naar schatting acht) RUF-leden in de gevangenis overleden (zie ook subparagraaf 3.3.9.).

3.4.3 Vrouwen

De grondwet verbiedt discriminatie van vrouwen en voorziet in gelijke rechten voor vrouwen. In de praktijk hebben vrouwen echter te maken met zowel wettelijke als sociale discriminatie. Hun rechten en status onder het traditionele recht verschillen naar gelang de etnische groep waartoe zij behoren. Zo geven de Temne en Limba vrouwen meer rechten op het gebied van het erven van bezit dan de Mende die de voorkeur geven aan mannelijke erfgenamen. Bij de Temne kan een vrouw geen *paramount chief* zijn, bij de Mende komen er een paar voor. Vrouwen hebben geen gelijke toegang als mannen tot scholing, werk, gezondheidszorg of sociale vrijheden. Vrouwen zijn niettemin erg actief in maatschappelijke organisaties, oefenden druk uit op de vorige regering om in 1996 vrije verkiezingen toe te laten, en namen als vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld actief deel aan de vredesbesprekingen van Lomé in 1999.

Prostitutie is een algemeen verschijnsel. Veel vrouwen in achterstandsposities - veelal ontheemden - zoeken hun toevlucht tot prostitutie om voor zichzelf en hun kinderen een inkomen te verzekeren.¹³⁷

Geweld tegen vrouwen

Tijdens de burgeroorlog vonden verkrachtingen op grote schaal plaats, met name door RUF-strijders, maar in de latere fasen ook door CDF-strijders (met name wanneer deze, verder van huis, niet langer de sociale controle van hun dorpsoudsten voelden).

Ook in de verslagperiode bleven uit de overgangsgebieden berichten komen over een toenemend aantal verkrachtingen door CDF-troepen, terwijl de CDF zich in eerdere jaren niet aan verkrachting bezondigd hadden.¹³⁸ RUF-troepen bleven verkrachting gebruiken als een terreurtactiek tegen vrouwen. Er waren vele berichten van groepsverkrachtingen en gebruik van vrouwen als sexslaven.¹³⁹

---

¹³⁷ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹³⁸ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹³⁹ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

Als gevolg van de oorlog is verkrachting een meer algemeen verschijnsel geworden en is er een toename van het aantal gevallen. Niet-gouvernementele organisaties documenteren het geweld en voeren actie tegen de daders.¹⁴⁰

Geweld in de huiselijke kring tegen vrouwen komt veel voor, maar wordt door de regering niet als een serieus probleem beschouwd, tenzij er minimaal sprake is van ernstig letsel.¹⁴¹

Vermisten

Naar schatting van UNICEF zijn nog altijd ruim 2.500 meisjes vermist, waarvan wordt aangenomen dat ongeveer 1.500 nog in handen van het RUF of dood zijn.

Besnijdenis

Genitale verminking van vrouwen komt in Sierra Leone veelvuldig voor, meestal in de vorm van excisie¹⁴², en wordt door alle lagen van de bevolking, zij het in verschillende mate, toegepast. Schatting van het aantal meisjes die besnijdenis ondergaan variëren, met als hoogste tussen de 80 en 90%. Volgens de UNICEF-vertegenwoordiger in Freetown is het percentage de laatste jaren gedaald naar 55%.¹⁴³ Vrouwenbesnijdenis is niet verboden bij wet, en de lokale overheden besteden vooralsnog weinig aandacht aan dit probleem. Ngo's proberen de bevolking voor te lichten maar geheime genootschappen dwarsbomen deze campagnes.¹⁴⁴

Een mogelijkheid om zich te onttrekken aan besnijdenis door elders in het land een toevlucht te zoeken is niet of nauwelijks aanwezig. Behalve van huis weglopen, hetgeen in de stad wellicht een alternatief kan zijn maar op het platteland niet, is er geen mogelijkheid voor meisjes om aan genitale verminking te ontsnappen.

3.4.4 Minderjarigen

Door de voortdurende burgeroorlog in Sierra Leone is de situatie van minderjarigen in het algemeen slecht.

---

¹⁴⁰ IRIN, 14 - 20 July 2001.

¹⁴¹ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹⁴² U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹⁴³ De daling is waarschijnlijk het gevolg van de aantasting van de traditionele sociale structuren als gevolg van de burgeroorlog, waardoor de invloed van familie, medicijnman en dorpsoudsten aanzienlijk is verminderd.

¹⁴⁴ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

27 % van de kinderen onder de leeftijd van vijf jaar lijdt aan ondervoeding. Dit komt onder meer tot uitdrukking in een te laag gewicht en een groei-achterstand. Volgens de Sierra-Leoonse overheid leeft slechts 61 % van de kinderen tussen nul en veertien jaar bij beide ouders. Geschat wordt dat 12 % van de kinderen uit die leeftijdsgroep zonder ouders leeft.

Kindsoldaten

Schattingen over het aantal kindsoldaten dat op enig moment in de burgeroorlog werd ingezet, variëren van 5.000 tot bijna het dubbele. Beide zijden in het conflict maakten gebruik van kindsoldaten, maar het RUF in grotere aantallen. Ook meisjes werden ingezet, ook in de strijd, en daarnaast als sexslaven.¹⁴⁵

Hoewel in de afgelopen periode CDF en Kamajors nog altijd kindsoldaten in hun gelederen hadden en rekruteerden, zijn in de afgelopen maanden ongeveer 1.300 kinderen vrijgelaten, waaronder minder dan tweehonderd meisjes. De overgrote meerderheid (ruim 870) werd vrijgelaten door het RUF. De vrijgelaten kinderen zijn onder de hoede van organisaties geplaatst. Het RUF heeft een regionaal comité voor de vrijlating van kindsoldaten opgericht dat direct contact onderhoudt met UNAMSIL en de kinderorganisaties in het gebied.

Zodra kindsoldaten worden afgeleverd door de strijdende groepen, worden ze naar centra gebracht die beheerd worden door verschillende humanitaire organisaties (waaronder UNICEF, International Rescue Committee/IRC, Save the Children en Handicap International). Deze organisaties hebben een groep gevormd die het *Sierra Leone Child Protection Network* heet. De kinderen krijgen psychosociale begeleiding, die erop gericht is hen ervan te doordringen dat ze geen strijders meer zijn, maar normale kinderen. Ook krijgen ze enig onderwijs. De meeste kinderen willen (terug) naar school. In samenwerking met de *National Commission for Reconstruction, Resettlement and Rehabilitation* wordt gezocht naar onderwijsfaciliteiten voor de kinderen. Vanuit de kampen wordt getracht de kinderen te herenigen met familie (hetgeen in een redelijk aantal gevallen lukte¹⁴⁶), of bij het ontbreken van familie de kinderen te plaatsen in *foster care families*, groepen kinderen in een huis waarbij oudere kinderen zorgen voor de jonge kinderen.

Zo herkregen, op 16 juli 2001, 107 kinderen - voornamelijk meisjes - hun vrijheid toen het RUF hen overdroeg aan VN-staf in Makeni. De kinderen werden overgebracht naar een centrum van Caritas in Port Loko in afwachting van terugkeer naar hun oorspronkelijke woongebied en uiteindelijke hereniging met hun ouders.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

¹⁴⁶ UN Security Council, S/2001/627.

¹⁴⁷ IRIN-WA Update 1019 (2010718).

Onderwijs

In samenwerking met de Sierra-Leoonse overheid heeft UNICEF in 2000 aanzienlijke vorderingen gemaakt op het gebied van onderwijs. Er zijn ruim vijftig scholen bijgekomen en speciale programma's ontwikkeld voor oudere leerlingen met leerachterstand.

Er is geen leerplicht in Sierra Leone.¹⁴⁸ Onderwijs is gratis in de eerste drie klassen, en vanaf september 2001 ook in de volgende drie klassen.

Meerderjarigheid

Volgens de *Sierra Leone Citizenship Act* No. 4 van 1973 is de meerderjarigheidsleeftijd gesteld op 21 jaar, met als enige uitzondering de stemgerechtigde leeftijd die gesteld is op achttien jaar. Wel is de identiteitskaart voor burgers van negentien jaar en ouder dezelfde als die voor volwassenen; jongeren van zestien tot negentien jaar hebben een speciale kaart. Onder de leeftijd van achttien jaar kan een jongere niet trouwen, tenzij met toestemming van de ouders.

In het Sierra-Leoonse strafrecht kan een jongere berecht worden vanaf de leeftijd van veertien jaar. Vanaf de leeftijd van achttien jaar worden personen berecht onder het strafrecht voor volwassenen.

Opvang van alleenstaande minderjarigen

De opvang van alleenstaande minderjarigen is in Sierra Leone in hoofdzaak beperkt tot de opvang in opvangcentra voor ontheemden en vluchtelingen. Zoals gesteld in 3.4.1 is de toestand in de opvangcentra ernstig vanwege overbevolking en een tekort aan voorzieningen. Hoewel VN-organisaties en ngo's zich door middel van speciale programma's op de opvang van kwetsbare groepen (waaronder minderjarigen) richten, geldt ook daarbij dat door de dagelijkse instroom van nieuwe minderjarige ontheemden en vluchtelingen de beschikbare opvangcapaciteit onder grote druk staat.

De maximum leeftijd om voor deze speciale programma's in aanmerking te komen is zeventien jaar. Slechts in uitzonderlijke gevallen, zoals jonge vrouwen (achttien - twintig jaar oud) die zorgdragen voor hun baby en die worden geclassificeerd als kwetsbaar, wordt er van die maximum leeftijd afgeweken.¹⁴⁹

Minderjarigen worden waar mogelijk herenigd met familie of, bij het ontbreken daarvan, ondergebracht in *foster care homes* waarbij oudere kinderen zorgen voor jongere kinderen in een huis.

---

¹⁴⁸ Volgens het State Department is er wel leerplicht. In ieder geval is er thans in de praktijk geen leerplicht gezien de deplorabele situatie waarin het onderwijs verkeert.

¹⁴⁹ ICRC, IRC, UNHCR en UNICEF.

3.4.5 Etnische groepen en minderheden

De bevolking van Sierra Leone is etnisch divers en bestaat uit tenminste dertien etnische groepen. Op het platteland wonen de groepen gescheiden, maar in de steden is van etnische scheiding weinig merkbaar. Gemengde huwelijken tussen verschillende stammen of godsdiensten vormen geen probleem. Kinderen uit gemengde huwelijken ondervinden normaliter geen problemen in de samenleving.¹⁵⁰

Etnische loyaliteit blijft een belangrijke factor in het bestuur, het leger en het zakenleven, met klachten over etnische discriminatie bij aanstellingen, opdrachten en bevorderingen.

Maar er is geen duidelijk verband tussen etnische afkomst en regionale of politieke scheidingen. Etnische verschillen lijken geen hoofdrol te hebben gespeeld bij de opstand van het RUF, de coup van 1997 of de burgeroorlog. De etnische of regionale basis voor vrijwillige steun aan de rebellen was beperkt, en de rebellen controleerden gebied eerder door terreur en dwang dan door draagvlak onder de bevolking.¹⁵¹

3.4.6 Dienstplicht

Sierra Leone kent geen algemene dienstplicht.

In het vredesakkoord van Lomé werd vastgelegd dat een nieuw regeringsleger (*Sierra Leonean Army / SLA*) zal worden gevormd, waarin ex-strijders na demobilisatie, ontwapening en rehabilitatie zullen worden opgenomen. Eerst zullen alle gewapende groepen (te weten het oude regeringsleger, de AFRC, de CDF/Kamajors, en het RUF) de wapens neerleggen. Vervolgens zal een deel van de ontwapenden de gelegenheid worden geboden dienst te nemen in het nieuwe regeringsleger. Niet alle soldaten van het oude leger en niet alle ex-rebellen kunnen worden opgenomen in het nieuwe regeringsleger.

Na mei 2000 namen de Britten de taak op zich dit nieuwe regeringsleger te trainen. Het nieuwe leger zou aanvankelijk 5.000 soldaten gaan tellen, maar reeds in het eerste kwartaal van 2000 werd dit cijfer opgeschroefd tot 7.000 à 8.000 (het oude leger bestond uit 13.000 manschappen), en inmiddels is de verwachting dat het nieuwe Sierra-Leoonse leger zal gaan bestaan uit 10.500 man. In maart 2001 waren meer dan 6.000 Sierra-Leoonse manschappen getraind.

De regering heeft UNAMSIL gevraagd deel te nemen in de selectie van ex-strijders die in dienst willen treden. Ook het CDF en het RUF zullen in het

---

¹⁵⁰ UNFPA en UNICEF.

¹⁵¹ U.S. Department of State: 2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 2001.

selectiecomité vertegenwoordigd zijn. Rekruten worden gescreend op hun verleden met de bedoeling oorlogsmisdadigers uit te sluiten. Nadere bijzonderheden over deze procedure zijn niet bekend. Er zijn geen quota voor de verschillende etnische groepen. Wel worden beperkingen gesteld aan het aantal ex-RUF- en ex-CDF-leden dat wordt opgenomen; niet bekend is echter welke percentages voor beide categorieën worden aangehouden. Kort na juni 2001 zal, naar verwachting, een nieuwe groep ex-strijders zich melden, na hun ontwapening en demobilisatie in Kambia en Port Loko.¹⁵²

Het nieuwe regeringsleger is dus nog in opbouw en bestaat uit (vrijwillig toegetreden) beroepssoldaten. Desertie komt nauwelijks voor omdat een baan in het leger, zeker in het licht van de hoge werkloosheid, wordt gezien als een aantrekkelijke positie in de maatschappij.

3.5 Samenvatting

De relatieve verslechtering van de mensenrechtensituatie na de veiligheids crisis van april - mei 2000 zette niet door. In het algemeen was het aantal schendingen van mensenrechten gepleegd door regeringstroepen en UNAMSIL in 2000 aanzienlijk minder dan in het jaar daarvoor, en deze verbetering lijkt voor het jaar 2001 stand te houden. Met name het nieuwe regeringleger beging minder mensenrechtenschendingen, als gevolg van training en reorganisatie. Wel waren er over de verslagperiode (september 2000 - augustus 2001) meldingen van ernstige schendingen van de mensenrechten begaan door RUF- en CDF-troepen.

De mogelijkheden van de autoriteiten en UNAMSIL om bescherming te bieden buiten de gebieden die onder hun rechtstreekse controle staan, zijn beperkt, ook tegen wandaden van de CDF, aangezien in de gebieden waar het CDF sterk aanwezig is, maar zeer beperkt politie of veiligheidstroepen aanwezig zijn. In de gebieden die onder rechtstreekse controle van UNAMSIL en de regering staan - het hoefvormige gebied van Freetown en omgeving - namen de mensenrechtenschendingen af.

Terugkerende vluchtelingen en ontheemden waren kwetsbaar voor schendingen van hun mensenrechten. In de verslagperiode kregen zij vóór en tijdens hun vlucht te maken met mishandeling, ontvoering en moord, voornamelijk door het RUF in de RUF-gebieden.

Vrouwen bleven ook in de verslagperiode (in de overgangs- en conflictgebieden) slachtoffer van verkrachting en ander seksueel geweld, in toenemende mate van de

---

¹⁵²

UN Security Council, S/2001/627.

kant van de CDF, daarnaast van de kant van het RUF, dat verkrachting bleef gebruiken als terreurtactiek.

Kinderen werden in de verslagperiode (in de overgangs- en conflictgebieden) nog gerekruteerd door CDF en Kamajors, en naar alle waarschijnlijkheid door het RUF. Overigens werden ook bijna duizend kindsoldaten vrijgelaten. De vrijgelaten kindsoldaten worden opgevangen in centra. Elders vindt opvang van alleenstaande minderjarigen plaats in de algemene opvangcentra voor vluchtelingen en ontheemden, terwijl een hoog percentage van de kinderen tussen de nul en veertien jaar niet meer bij beide ouders leeft.

4 Migratieproblematiek

4.1 Feitelijke vestigingsgebieden

De situatie van ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen is beschreven in subparagraaf 3.4.1.

4.2 Situatie in landen in de regio

De situatie voor de ruim één miljoen vluchtelingen en ontheemden in de regio gevormd door Guinee, Liberia en Sierra Leone is in de afgelopen periode verslechterd door aanhoudende gevechten in de diverse grensgebieden en binnen Liberia. Dit heeft ertoe geleid dat vele tienduizenden vluchtelingen naar Sierra Leone zijn (terug)gegaan, ondanks het feit dat de voorwaarden voor de onmiddellijke terugkeer van alle vluchtelingen naar Sierra Leone door de VN vooralsnog niet aanwezig worden geacht. Begin mei 2001 bevonden zich nog ruim 110.000 Sierra-Leonense vluchtelingen in Guinee, en 2.000 in Ivoorkust. Verwezen wordt naar paragraaf 2.3, subparagraaf 3.4.1. en paragraaf 4.4.

4.3 Beleid in andere landen van Europa

De instroom van Sierra-Leonense asielzoekers was in het jaar 2000 hoog (meer dan duizend) in het Verenigd Koninkrijk en Duitsland (en Nederland), en redelijk hoog (tussen vijfhonderd en duizend) in België, Zwitserland, Frankrijk en Spanje.

4.3.1 België

België kent voor Sierra Leoners geen verblijfstitel om humanitaire redenen. Wel geeft het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen systematisch een advies tot niet-teruggeleiding bij een negatieve beslissing in beroep tegen een niet-ontvankelijkheidsbeslissing voor Sierra-Leonense asielzoekers die rechtstreeks uit Sierra Leone of de buurlanden zijn gekomen. Voorts kunnen asielzoekers die een negatieve beslissing krijgen vervolgens - via een afzonderlijke procedure - in aanmerking komen voor een verblijf in het kader van de niet-verwijderbaren. Vanwege de algehele situatie in Sierra Leone verwijdt België momenteel geen afgewezen asielzoekers naar Sierra Leone.

4.3.2 Duitsland

Duitsland hief op 29 mei 2001 een, in mei 2000 ingestelde, beslissingsstop voor asielverzoeken van Sierra Leoners op. Sindsdien is op 476 Sierra-Leoonse asielverzoeken beslist, waarvan 418 verzoeken werden afgedaan als manifest ongegrond. Rond de 80% van de asielzoekers die claimen de Sierra-Leoonse nationaliteit te bezitten, bleek in werkelijkheid afkomstig te zijn uit Gambia, Ghana, Guinee en Nigeria.

Afgewezen asielzoekers worden verwijderd, als dit technisch mogelijk is. In het jaar 2000 werden zes Sierra Leoners naar Sierra Leone verwijderd. Tot eind juni 2001 waren het er wederom zes. Thans verblijven er circa 350 uitreisplichtige Sierra Leoners in Duitsland. Verwijderingen in grotere aantallen dan thans plaatsvinden, zijn evenwel niet mogelijk, daar de Sierra-Leoonse ambassade in Duitsland zich zeer terughoudend opstelt bij de afgifte van reisdocumenten, onder verwijzing naar de nog altijd moeilijke situatie in Sierra Leone. Men werkt wel goed mee bij het onderzoek naar de nationaliteit van (pseudo-)Sierra Leoners. Deze medewerking is voor de Duitse autoriteiten zo waardevol dat zij er tot nu toe van afzien om druk uit te oefenen op de Sierra-Leoonse ambassade bij de afgifte van reisdocumenten.

Bij de Duitse autoriteiten zijn geen gevallen bekend waarin een verwijderde Sierra Leoner bij terugkeer problemen heeft ondervonden van de zijde van de Sierra-Leoonse autoriteiten.

4.3.3 Verenigd Koninkrijk

Alle Sierra-Leoonse asielverzoeken worden per geval beoordeeld. Veel verzoeken worden afgewezen. Aan Sierra Leoners die niet als vluchteling worden erkend, wordt over het algemeen vier jaar *leave* verleend, tenzij betrokkene veroordeeld is of onder verdenking staat in verband met een ernstig misdrijf, waaronder schending van de mensenrechten. Dergelijke zaken worden voorgelegd aan de politieke top van de betrokken departementen. Extra aandacht wordt geschonken aan de verzoeken van alleenstaande minderjarigen, die wellicht door rebellen zijn gedwongen tot het plegen van mensenrechtenschendingen.

Het Verenigd Koninkrijk verwijderd geen afgewezen asielzoekers naar Sierra Leone. Dit beleid zal in augustus 2001 opnieuw worden gezien.

Er zijn het Verenigd Koninkrijk geen gevallen bekend van Sierra Leoners die na terugkeer problemen hebben ondervonden.¹⁵³

¹⁵³

Zoals bekend is in 2000 de voormalige Sierra-Leoonse regeringsleider Valentine Strasser vanuit Londen teruggekeerd naar Sierra Leone, volgens de Britten 'without encountering significant difficulties'.

4.3.4 Zwitserland

In de huidige Zwitserse praktijk worden beslissingen ten aanzien van asielverzoeken van Sierra Leoners opgeschort. Er vindt geen groepsgewijze voorlopige opname plaats. Er vinden geen gedwongen repatriëringen plaats.

4.4 Activiteiten van internationale organisaties t.a.v. het land van herkomst

Sinds ongeveer juni 2001 hebben (internationale) humanitaire organisaties weer toegang gekregen tot Lunsar, Makeni, Kambia en het district Kono. Gedurende de gehele verslagperiode hadden de organisaties toegang tot Freetown en omgeving.

UNHCR

UNHCR heeft in de afgelopen maanden geassisteerd bij de vrijwillige terugkeer per boot van Sierra-Leonese vluchtelingen uit Guinee, gedwongen door de feiten, al acht de VN de voorwaarden voor de onmiddellijke terugkeer van alle vluchtelingen naar Sierra Leone vooralsnog niet aanwezig. Deze assistentie wordt op dit moment nog voortgezet ook al zijn de aantallen thans gering. UNHCR blijft de terugkeer van vluchtelingen die nog altijd in kampen in Guinee verblijven faciliteren, hoewel dit niet wordt aangemoedigd. Daarbij wordt in eerste instantie gestreefd naar assistentie bij de repatriëring van teruggekeerde vluchtelingen en ontheemden uit de omgeving van Kambia, die sinds kort weer in handen is van de Sierra-Leonese regering. UNHCR heeft zich inmiddels gevestigd in Kambia. Hoewel de veiligheidssituatie hier met de komst van het regeringsleger is verbeterd, moeten de verwoeste infrastructuur en basisvoorzieningen eerst hersteld worden, voordat de vroegere bewoners van het gebied hierheen terugbegeleid kunnen worden.¹⁵⁴ In Sierra Leone speelt UNHCR een rol bij de opvang van de terugkerende vluchtelingen en bij hun terugkeer naar hun thuisgebieden. De capaciteit is echter nog beperkt.

UNICEF

UNICEF Sierra Leone heeft onder meer programma's op het gebied van onderwijs, kindbescherming, gezondheidszorg, voeding en sanitatie. Waar mogelijk wordt ook contact gehouden met het RUF, zodat bijvoorbeeld vaccinatiecampagnes ook in de door rebellen gecontroleerde gebieden doorgang kunnen vinden.

---

¹⁵⁴

UN Security Council, S/2001/627.

ICRC

De ICRC ondersteunt de regering bij programma's om ontheemden terug te laten keren naar hun plaats van herkomst. In het gebied rond Lungi werden al 32.000 families geholpen. In samenwerking met onder meer het IRC heeft de ICRC een uitgebreid programma om ontheemden en vluchtelingen weer in contact te brengen met hun familie. Ook helpt de ICRC in dorpen medische faciliteiten op te bouwen.

Daarnaast instrueert de ICRC strijdenden op het gebied van oorlogsrecht en een gedragscode voor strijdenden.¹⁵⁵

Op 19 december 2000 is overeenstemming bereikt tussen ICRC en Sierra Leone inzake het bezoeken van gevangenen. Naar aanleiding daarvan heeft ICRC in de periode januari tot en met half maart 2001 gevangenen bezocht in de staatsgevangnissen van Sierra Leone. Na een korte onderbreking heeft ICRC die bezoeksregeling met ingang van 6 juni 2001 hervat.

---

¹⁵⁵

Zie ook paragraaf 3.3.

5 Samenvatting

De vooruitzichten op een vreedzame regeling van de tienjarige burgeroorlog in Sierra Leone zijn toegenomen, maar de politieke situatie en de veiligheidssituatie zijn nog niet stabiel. Het RUF heeft weliswaar getoond dat het bereid is weer aan het vredesproces deel te nemen, maar het heeft nog een deel van het land militair in handen, en met het politieke proces van verzoening en machtsdeling is nog slechts een begin gemaakt. Bovendien bedreigt de instabiele situatie in de grensgebieden van Sierra Leone, Guinee en Liberia de veiligheidssituatie in Sierra Leone, met diverse conflicten waarbij ook RUF en CDF betrokken zijn, en met een verslechterde veiligheidssituatie in het aangrenzende deel van Liberia.

In meer detail wordt het binnenlandse vredesproces bedreigd door een aantal factoren. De militaire en politieke macht over de diamantgebieden van het district Kono is nog in handen van het RUF en moet nog overgenomen worden door UNAMSIL en regeringsleger; de ontwapening van ex-strijders is weliswaar op gang gekomen maar hun reïntegratie in de samenleving verloopt nog moeizaam; er is nog geen overeenstemming tussen de partijen over de wijze waarop een politieke rol voor het RUF vormgegeven moet worden; er is nog geen sprake van verzoening onder de bevolking, en gezocht wordt nog naar een aanpak waarin verzoening en berechting een rol spelen; in grote delen van het land, waar de overheid jarenlang geen toegang heeft gehad, is geen sprake van een effectief en zichtbaar bestuur; en grote aantallen ontheemden en teruggekeerde vluchtelingen zijn nog niet gereïntegreerd in de samenleving en vooralsnog op drift.

In de verslagperiode werd duidelijk dat de veiligheidssituatie en stabiliteit in Sierra Leone worden bedreigd door de ontwikkelingen in de grensgebieden van Sierra Leone, Guinee en Liberia. Een geleidelijke verbetering in de binnenlandse veiligheidssituatie als gevolg van het vredesproces ging gepaard met toenemende instabiliteit in deze grensgebieden. Beide ontwikkelingen beïnvloedden elkaar. Slechts het hoefvormige gebied van Freetown en omgeving kunnen worden gekenschetst als relatief veilig gebied.

De voortgang in het vredesproces en de relatieve verbetering van de veiligheidssituatie die daarvan het gevolg was hebben geholpen ook de economische situatie in het land te verbeteren. De inflatie is onder controle gebleven, en de handelsbalans en de deviezenreserves zijn verbeterd. Het herstel werd ondersteund door het verstandige macro-economische beleid van de regering. Dat neemt niet weg dat de armoede in het land nog wijdverbreid is.

In het algemeen was het aantal schendingen van mensenrechten gepleegd door regeringstroepen en UNAMSIL in 2000 aanzienlijk minder dan in het jaar

daarvoor, en deze verbetering lijkt voor het jaar 2001 stand te houden. Met name het nieuwe regeringleger beging minder mensenrechtenschendingen, als gevolg van training en reorganisatie.

Wel waren er over de verslagperiode (september 2000 - augustus 2001) meldingen uit de onveilige en overgangsgebieden van ernstige schendingen van de mensenrechten begaan door RUF- en CDF-troepen.

De mogelijkheden van de autoriteiten en UNAMSIL om bescherming te bieden buiten de gebieden die onder hun rechtstreekse controle staan, zijn beperkt, ook tegen wandaden van de CDF, aangezien in de gebieden waar het CDF sterk aanwezig is, maar zeer beperkt politie of veiligheidstroepen aanwezig zijn. In de gebieden die onder rechtstreekse controle van UNAMSIL en de regering staan - het hoofvormige gebied van Freetown en omgeving - namen de mensenrechtenschendingen af.

Vooral terugkerende vluchtelingen en ontheemden waren kwetsbaar voor schendingen van hun mensenrechten. In de verslagperiode kregen zij vóór en tijdens hun vlucht te maken met mishandeling, ontvoering en moord, voornamelijk door het RUF in de RUF-gebieden.

Vrouwen bleven ook in de verslagperiode (in de overgangs- en conflictgebieden) slachtoffer van verkrachting en ander seksueel geweld, in toenemende mate van de kant van de CDF, daarnaast van de kant van het RUF, dat verkrachting bleef gebruiken als terreurtactiek.

Kinderen werden in de verslagperiode (in de overgangs- en conflictgebieden) nog gerekruteerd door CDF en Kamajors, en naar alle waarschijnlijkheid door het RUF. Overigens werden ook bijna duizend kindsoldaten vrijgelaten. De vrijgelaten kindsoldaten worden opgevangen in centra. Elders is de opvangcapaciteit voor alleenstaande minderjarigen zeer beperkt, terwijl een hoog percentage jongeren niet meer bij beide ouders leeft.

Van de EU-lidstaten verwijderden België en het Verenigd Koninkrijk geen afgewezen Sierra-Leoonse asielzoekers naar het land van herkomst, Duitsland wel. Van de overige Europese landen verwijderd Zwitserland evenmin.

Sinds ongeveer juni 2001 hebben (internationale) humanitaire organisaties weer toegang gekregen tot Lunsar, Makeni, Kambia en het district Kono.

UNHCR heeft in de afgelopen maanden geassisteerd bij de vrijwillige terugkeer per boot van Sierra-Leoonse vluchtelingen uit Guinee, gedwongen door de feiten, al acht de VN de voorwaarden voor de onmiddellijke terugkeer van alle vluchtelingen naar Sierra Leone vooralsnog niet aanwezig.

Bijlage I

De rol van de Verenigde Naties

In februari 1995 benoemde de secretaris-generaal van de Verenigde Naties een speciale afgezant voor Sierra Leone, de Ethiopiër Berhanu Dinka. In samenwerking met de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAS) en de *Economic Community of West African States* (ECOWAS) probeerde deze afgezant een oplossing te vinden voor het al jaren slepende conflict en het land opnieuw een burgerregering te geven.

Berhanu Dinka speelde een rol bij de totstandkoming van het vredesakkoord van Abidjan tussen het RUF en de regering in november 1996.

Na de militaire coup van Johnny Paul Koroma in mei 1997 trachtte de nieuwe speciale afgezant, de Ugandees Francis G. Okelo, met steun van de internationale gemeenschap de junta te bewegen tot aftreden. De Veiligheidsraad stelde op 8 oktober 1997 in resolutie 1132 een olie- en wapenembargo in en autoriseerde ECOWAS middels de *Military Observer Group* van ECOWAS (ECOMOG) te verzekeren dat het embargo daadwerkelijk zou worden nageleefd.

Op 16 maart 1998 verwelkomde de Veiligheidsraad de terugkeer van de democratisch gekozen president Kabbah, nadat ECOMOG de junta verdreven had. Het in 1997 ingestelde olie- en wapenembargo werd ingetrokken en het kantoor van de speciale afgezant werd versterkt met verbindingsofficieren en veiligheidsadviseurs (resolutie 1156 van 16 maart 1998).¹⁵⁶ Op 13 juli 1998 nam de Veiligheidsraad resolutie 1181 aan waarin werd besloten tot instelling - vooralsnog voor een periode van zes maanden - van de *United Nations Observer Mission* in Sierra Leone (UNOMSIL). De taak van UNOMSIL bestond uit het monitoren van de militaire en veiligheidssituatie in het gehele land. Ongewapende UNOMSIL-teams gingen opereren onder bescherming van ECOMOG. De secretaris-generaal benoemde afgezant Okelo tot *Chief of Mission*.

Alle UNOMSIL-medewerkers werden in januari 1999 geëvacueerd toen de rebellen grote delen van Freetown in handen kregen. Later dezelfde maand slaagde ECOMOG er echter in de stad op de rebellen te heroveren. Na terugkeer van de Verenigde Naties in Freetown speelde de organisatie een belangrijke rol bij de onderhandelingen tussen regering en rebellen die begonnen in mei 1999 en op 7 juli 1999 leidden tot een vredesakkoord tussen de betrokkenen partijen. Francis Okelo bevestigde een met de hand geschreven *disclaimer* aan het Akkoord van Lomé waarin afstand werd genomen van de algehele amnestie zoals die is

---

¹⁵⁶

<http://www.un.org>.

voorzien in het akkoord. De Verenigde Naties slaagden er echter niet in een protocol te vinden om deze *disclaimer* nader toe te lichten en de Veiligheidsraad bevestigde in zijn resoluties niet de ongeldigheid van de amnestiebepaling onder internationaal recht. Op 11 juni 1999 besloot de Veiligheidsraad door middel van resolutie 1245 het mandaat van UNOMSIL te verlengen. In het vredesakkoord werd namelijk gepleit voor een grotere rol van UNOMSIL in het kader van de implementatie van genoemd akkoord. Bezoeken aan Sierra Leone werden afgelegd door de *High Commissioner for Refugees*, Sadako Ogata, in februari 1999, door de *High Commissioner for Human Rights*, Mary Robinson, in juni 1999, door secretaris-generaal Kofi Annan in juli 1999 en door de *Special Representative for Children in Conflict*, Olaro Otunnu. Op 20 augustus 1999, na de sluiting van het Lomé-akkoord, gaf de Veiligheidsraad - middels resolutie 1260 - toestemming het aantal militaire waarnemers te verhogen tot 210.¹⁵⁷

Op 22 oktober 1999 keurde de veiligheidsraad in resolutie 1270 de instelling van UNAMSIL, een nieuwe en aanzienlijke grotere missie, goed. Het oorspronkelijke mandaat gold voor zes maanden en ging uit van een uit 6.000 manschappen bestaande vredesmacht, inclusief 260 militaire waarnemers. UNAMSIL diende te assisteren bij de ontwapening van ex-strijders, de veiligheid van VN-personeel te verzekeren, te assisteren bij het leveren van humanitaire hulp en bij de voorbereiding van nieuwe verkiezingen. In dezelfde resolutie werd het besluit genomen de inzet van UNOMSIL te beëindigen.¹⁵⁸

Op 7 februari 2000 had de Veiligheidsraad in resolutie 1289 al besloten het mandaat van UNAMSIL te verlengen tot 4 augustus 2000 en de militaire component uit te breiden tot 11.100 manschappen, inclusief de 260 militaire waarnemers die er al waren. In reactie op de RUF-acties van eind april 2000 besloot de Veiligheidsraad in resolutie 1299 van 19 mei 2000 de militaire sterkte op 13.000 manschappen te brengen, wederom inclusief de reeds aanwezige 260 militaire waarnemers.¹⁵⁹ De secretaris-generaal deed overigens in zijn vierde rapport over UNAMSIL de aanbeveling de sterkte van UNAMSIL te brengen op 16.500 manschappen, een aanbeveling die inmiddels is overgenomen.¹⁶⁰ Medio juli 2000 had de feitelijke sterkte van UNAMSIL bijna de gemachtigde 13.000 manschappen bereikt. Na de vrijlating van de laatste gijzelaars in juni 2000 en de ontzetting van de vredeshandhavers in Kailahun in het weekend van 15 en 16 juli 2000 stond geen enkele VN-medewerker nog onder rechtstreekse bedreiging van de rebellen.

Op 4 augustus 2000 aanvaardde de Veiligheidsraad resolutie 1313 waarin

---

¹⁵⁷ <http://www.un.org>.

¹⁵⁸ Human Rights Watch: World Report 1999. Sierra Leone. Human Rights Developments.

¹⁵⁹ <http://www.un.org>.

¹⁶⁰ UN Security Council, S/2000/455.

het mandaat van UNAMSIL ongewijzigd wordt verlengd tot 8 september 2000. Op 4 september 2000 werd het mandaat ongewijzigd verlengd tot 21 september 2000.

Ook werd de secretaris-generaal verzocht aanbevelingen te doen om UNAMSIL te herstructureren en verder te versterken.¹⁶¹ Eind augustus 2000 stelde de secretaris-generaal van de VN voor de sterkte van UNAMSIL te verhogen tot 20.500 man. Ter voorbereiding van de Nederlandse positiebepaling in de Veiligheidsraad bezocht een Nederlandse delegatie onder leiding van de permanente vertegenwoordiger bij de VN Sierra Leone eind augustus 2000. Op 20 september 2000 tenslotte werd door de Veiligheidsraad besloten het mandaat van UNAMSIL ongewijzigd te verlengen tot 31 december 2000 (resolutie 1321).

Op 5 juli 2000 aanvaardde de Veiligheidsraad resolutie 1306 inzake diamanten en wapens en in het bijzonder inzake sancties op illegale handel in diamanten en wapens uit of naar Sierra Leone. De resolutie vroeg de lidstaten om de directe of indirecte import van ongecertificeerde diamanten te verbieden. De sancties zouden achttien maanden van kracht blijven. De regering van Sierra Leone werd gevraagd een systeem op te zetten waarmee de herkomst van de diamanten kon worden aangetoond. Internationale handelaren werd verzocht alleen diamanten met een certificaat te kopen. In de resolutie werd Liberia als doorvoerhaven van illegaal gedolven diamanten uit Sierra Leone genoemd. Overigens onthield Mali zich van stemming. Afrikaanse landen en zeker ECOWAS-landen waren weliswaar uiterst kritisch ten opzichte van Liberia, maar verzetten zich tegen het brandmerken van het land.

---

¹⁶¹

UN Security Council, S/2000/751.

Bijlage II:

Literatuurlijst

Africa Confidential	6 August 1999. 9 June 2000. 8 December 2000. 29 June 2001.
Amnesty International	Recommendations on the draft Statute of the Special Court, AFR/51/83/00, 14/11/00. The Death Penalty: List of Abolitionist and Retentionist Countries, updated June 2001. News Release, 4 May 2001. Guinea, Liberia and Sierra Leone: a human rights crisis for refugees and the internally displaced, 25 June 2001, AFR/05/005/2001.
The Economist Intelligence Unit	Country Profile Sierra Leone, 2000. Country Report Sierra Leone, June 2000. Country Report Sierra Leone, December 2000. Country Report Sierra Leone, March 2001. Country Report Sierra Leone, June 2001.
Government of Sierra Leone	Constitution of Sierra Leone, 1991
Human Rights Watch	World Report 1999. Sierra Leone. Human Rights Developments.

	No 'safe passage' through rebel-held Sierra Leone, 3 April 2001.
International Crisis Group	Sierra Leone, Time for a new military and political strategy; Freetown/London/Brussels, 11 April 2001.
U.K. Home Office	Sierra Leone Assessment, April 2000.
United Nations Security Council	Fourth report of the Secretary-General on the United Nations Mission in Sierra Leone, S/2000/455, 19 May 2000.
United Nations Security Council	Fifth report of the Secretary-General on the United Nations Mission in Sierra Leone, S/2000/751, 31 July 2000.
	Report of the Secretary-General on the establishment of a Special Court for Sierra Leone, S/2000/915, 4 October 2000.
	Report of the Secretary-General on the issue of refugees and internally displaced persons pursuant to resolution 1346 (2001), S/2001/513, 23 May 2001.
	Tenth report of the Secretary-General on the United Nations Mission in Sierra Leone, S/2001/627, 25 June 2001.
	4340 th meeting, on the Tenth Report UNAMSIL; provisional report, S/PV.4340, 28 June 2001.
U.S. Department of State	1999 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February 25, 2000.
	2000 Country Reports on Human Rights Practices, Sierra Leone, February, 2001.

Bijlage III:

Kaart van Sierra Leone